

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU ASISTENȚA JURIDICĂ GARANTATĂ DE STAT

MD – 2068, mun. Chișinău, str. Alecu Russo nr. 1 bl. "A", bir. 94

Tel./ fax (022) 31-02-84, e-mail: aparat@cnaigs.md, www.cnaigs.md

HOTĂRÂRE

Nr. 19 din 9 iunie 2015

Cu privire la aprobarea standardelor de calitate ale activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe cauzele penale

În conformitate cu prevederile art.12 alin.(2) lit. j) și ale art. 13 alin. (5) din Legea nr. 198-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.157-160, art.614) și în temeiul pct. 4 lit. j) din Regulamentul Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat, aprobat prin ordinul Ministrului Justiției nr.18 din 24 ianuarie 2008, Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat,

HOTĂRĂȘTE:

1. A aproba Standardele de calitate ale activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe cauzele penale, conform anexei.
2. Prezenta Hotărâre se aduce la cunoștința Oficiilor Teritoriale ale Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat, avocaților și se publică pe pagina web a CNAIGS.

Președintele Consiliului

Secretarul Consiliului

Victor ZAHARIA

Olga RABEI

**Consiliul Național pentru Asistența
Juridică Garantată de Stat**

Aprobat prin Hotărârea Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat

Nr. 19 din 9 iunie 2015

***STANDARDE DE CALITATE ALE ACTIVITĂȚII
AVOCAȚILOR CARE ACORDĂ ASISTENȚĂ JURIDICĂ
GARANTATĂ DE STAT PE CAUZELE PENALE***

CUPRINS

PRELIMINARII

Capitolul 1 PRINCIPII GENERALE APLICABILE ACTIVITĂȚII AVOCAȚILOR CARE ACORDĂ ASISTENȚĂ JURIDICĂ PE CAUZE PENALE

Capitolul 2. STANDARDE GENERALE CU PRIVIRE LA APĂRARE, APLICABILE PENTRU ORICE ETAPĂ PROCESUALĂ

2.1 Acțiuni cu caracter general ale avocatului în cadrul unui dosar penal

2.2 Acțiuni ce urmează a fi întreprinse de avocat până la întrevvedereea cu beneficiarul/clientul

2.3 Acțiuni ce urmează a fi întreprinse de avocat în timpul primei întrevvederi cu beneficiarul/clientul

2.4 Acțiuni ce urmează a fi întreprinse de avocat în vederea menținerii contactului și informarea beneficiarului/clientului pe parcursul procesului penal

2.5 Apărarea holistică

Capitolul 3. STANDARDE CU PRIVIRE LA APĂRARE ÎN CADRUL APLICĂRII MĂSURILOR PROCESUALE DE CONSTRÂNGERE

3.1 Activitatea avocatului în cadrul reținerii beneficiarului/clientului

3.2 Activitatea avocatului în cadrul aplicării arestării preventive

3.3 Activitatea avocatului în cadrul aplicării altor măsuri procesuale de constrângere

Capitolul 4. STANDARDE CU PRIVIRE LA APĂRARE ÎN CADRUL URMĂRIIRII PENALE

4.1 Acțiuni cu caracter general ale avocatului în cadrul urmăririi penale

4.2 Asistența avocatului în cadrul acțiunilor desfășurate cu participarea nemijlocită a beneficiarului/clientului

4.3 Acțiuni ale avocatului orientate spre aplicarea măsurilor alternative

Capitolul 5. STANDARDE CU PRIVIRE LA APĂRARE LA FAZA DE JUDECARE A CAUZEI

5.1 Pregătirea pentru examinarea cauzei în judecată

5.2 Participarea avocatului în cadrul examinării cauzei în fond

5.3 Asigurarea drepturilor beneficiarului/clientului în cadrul căilor de atac

Capitolul 6. ASISTENȚA JURIDICĂ ÎN CADRUL PROCEDURILOR SPECIALE

Capitolul 7. ASISTENȚA JURIDICĂ ÎN CADRUL EXECUTĂRII PEDEPSEI

Capitolul 8. ASISTENȚA JURIDICĂ ÎN CADRUL INSTITUȚIILOR CONEXE

8.1 Medierea

8.2 Probațiunea

Capitolul 9. RECOMANDĂRI CU PRIVIRE LA ȚINEREA DOSARULUI ÎN APĂRARE

PRELIMINARII:

Acest document conține un set de standarde aplicabile activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe cauzele penale (în continuare *Standarde de calitate*). Documentul pretinde să aibă rolul de ghid și conține un set de recomandări practice pentru acordarea asistenței juridice de către avocat în procesul penal, având ca scop îndrumarea avocatului pe parcursul cauzei penale cu privire la momentele cheie ce urmează a fi respectate pentru a asigura calitatea asistenței juridice acordate, astfel încât asistența juridică să fie reală și efectivă. De asemenea, Standardele de calitate conțin prevederi ce se referă la ținerea unui dosar în apărare, care este esențial pentru o asistență calitativă și este una din dovezile principale cu privire la munca avocatului pe cauza respectivă.

Standardele de calitate sunt elaborate în temeiul reglementărilor și practicilor internaționale cu privire la apărarea efectivă, reglementărilor naționale cu privire la procedura penală și activitatea avocaților. Standardele de calitate a activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe cauzele penale sunt preluate din *Ghidul avocatului în apărare*, aprobat de către Consiliul Uniunii Avocaților din Republica Moldova prin Decizia nr. 2 din 30.03.2012, care la rândul lui a fost elaborat în baza *Cartei Principiilor Fundamentale ale Avocatului European* și a *Standardelor de activitate profesională ale Avocaților Publici* (elaborate de Biroul Asociației de Avocați „Avocații Publici”).

Prevederile standardelor de calitate se aplică tuturor avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat. Standardele de calitate predetermină cerințele minime de apărare calitativă. În egală măsură, avocatul poate utiliza orice alte mijloace legale adiționale de apărare în vederea asigurării drepturilor beneficiarului de asistență juridică.

Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat este obligat să țină cont de prezentele standarde, care, de rând cu alte standarde profesionale și norme legale, vor reglementa activitatea acestuia. Totodată, standardele nu sunt exhaustive, iar avocatul ar trebui să fie conștient că de la el se așteaptă nu numai conformitate, dar și diligență la exercitarea apărării beneficiarului de asistență juridică. Pe de altă parte, aceste standarde, ca și în cazul normelor legale, ar putea să nu fie complete sau perfecte. Avocatul trebuie să semnaleze cazurile în care un anumit standard acționează negativ asupra modului de reprezentare a clienților/beneficiarilor și să motiveze de ce acesta este în contradicție cu acordarea unei asistențe calitative.

Capitolul 1.

PRINCIPII GENERALE APLICABILE ACTIVITĂȚII AVOCAȚILOR CARE ACORDĂ ASISTENȚĂ JURIDICĂ PE CAUZE PENALE

1.1. **Demnitatea și onoarea.** Avocatul asigură o conduită etică ireproșabilă în fața tuturor instituțiilor și instanțelor de judecată, așa după cum prescriu normele juridice și etice în vigoare. Avocatul este dator să se abțină de la conduita dezonorantă și manierele care ar putea dezonora profesia de avocat în activitatea sa juridică, în alte activități profesionale sau chiar în viața privată. Conduita dezonorantă poate duce la anumite sancțiuni, inclusiv în cazurile cele mai grave, excluderea din profesie. Avocatul tratează cu onorabilitate, respect și delicatețe fiecare client/beneficiar, elaborează soluții individuale eficiente, în centrul activității acestora situându-se întotdeauna exigențele, obiectivele și interesele beneficiarilor/clientilor.

1.2. **Corectitudinea și încrederea.** Relația dintre avocat și beneficiar/client sunt bazate pe onestitate, probitate, echitate, corectitudine, sinceritate și confidențialitate. Stabilirea unei relații de încredere între avocat și beneficiar/client constituie un element important al reprezentării calitative a beneficiarului/clientului. Încrederea poate fi stabilită doar dacă integritatea, competența și profesionalismul avocatului nu sunt compromise. Toată informația parvenită de la beneficiar/client sau din alte surse poate fi folosită doar în interesul beneficiarului/clientului.

1.3. **Calitatea apărării.** Avocatul trebuie să asigure o apărare consecutivă, reală și efectivă a beneficiarului/clientului la toate etapele procesului pentru care și-a asumat angajamentul.

1.3.1. Apărarea trebuie să fie practică și efectivă și nu una iluzorie. Scopul principal al activității avocatului este reprezentarea calitativă a beneficiarului/clientului și asigurarea celui mai bun posibil rezultat pentru acesta, în contextul cauzei respective, prin metode legale de apărare. În acest scop, avocatul va utiliza toate posibilitățile legale și adecvate pentru promovarea în cel mai bun mod a intereselor beneficiarului/clientului și va lua toate măsurile pentru a se asigura că ultimul beneficiază de un proces echitabil.

1.3.2. Avocatul nu poate participa în proces fără a lua cunoștință în prealabil de materialele dosarului. Avocatul trebuie să studieze temeinic toate materialele cauzelor pe care le-a preluat spre reprezentare.

1.3.3. Avocatul nu trebuie să diferențieze nici într-un fel asistenta juridică garantată de stat de asistenta juridică în baza unui contract privat, în raport cu calitatea și volumul serviciilor prestate. Avocatul este

așteptat să fie la fel de diligent, interesat și profesionist, indiferent de faptul pe cine reprezintă și cu cine a încheiat contractul – nemijlocit cu persoana care recepționează serviciile sale sau cu instituția care contactează serviciile avocatului în favoarea altor beneficiari.

1.4. Loialitatea față de beneficiar/client și reprezentarea axată pe client. Obligația primară a avocatului este reprezentarea intereselor beneficiarului/clientului său. Astfel, avocatul ia toate măsurile legale pentru a asigura un proces echitabil beneficiarului/clientului său. Avocatul construiește strategia de apărare reieșind din interesele clientului și doar în consultare cu acesta.

1.4.1. Avocatul trebuie să informeze beneficiarul/clientul în legătura cu situația curentă a asistenței și reprezentării și să răspundă cu promptitudine oricăror solicitări de informare din partea beneficiarului/clientului. Avocatul va explica beneficiarului/clientului împrejurările cauzei, situația curentă, posibilele evoluții viitoare și eventualele rezultate, în mod rezonabil, corespunzător cu împrejurările concrete ale cazului. În același mod avocatul va informa și beneficiarul/clientul aflat în detenție, inclusiv prin vizitarea acestuia la locul de detenție.

1.4.2. Avocatul reprezintă apărarea într-un proces penal, fiind parte a procesului egală în drepturi cu acuzarea de stat. Avocatul apără activ beneficiarul/clientul său, colectând probe noi, și nu se limitează doar la reacționarea la acuzațiile aduse.

1.4.3. Avocatul nu sfătuiește clientul să-și recunoască vina, decât dacă este absolut convins că acuzarea de stat are suficiente probe pentru a dovedi vinovăția beneficiarului/clientului său.

1.4.4. Avocatul nu poate acționa contrar intereselor legitime ale beneficiarului/clientului, să adopte o strategie de apărare fără a o coordona cu beneficiarul/clientul, cu excepția cazurilor în care beneficiarul/clientul își recunoaște vinovăția. Astfel, avocatul poate pleda pentru nevinovăția beneficiarului/clientului și în situația în care beneficiarul/clientul își recunoaște vinovăția.

1.4.5. Avocatul care a ales strategia de apărare nu poate cere beneficiarului/clientului să urmeze aceeași poziție și / sau să se refuze de la propria poziție. În situația în care beneficiarul/clientul se va abate de la poziția de apărare coordonată cu avocatul, ultimul îl va corecta, dar va evita să-l dezaprobe în public pe beneficiar/client.

1.4.6. Avocatul se va strădui să determine cauza comportamentului infracțional al beneficiarului/clientului și va întreprinde măsurile rezonabile pentru a consilia beneficiarul/clientul de a

se adresa serviciilor sociale, de sănătate și de alt gen, care eventual ar putea ajuta clientul să-și soluționeze problemele, care l-au determinat să comită infracțiunea, cu scopul de a preveni comportamentul infracțional. Această recomandare se referă în special la cauzele ce țin de comiterea infracțiunii din cauze social economice, familiale sau de sănătate.

1.5. Independența și integritatea. Avocatul își exercită activitatea cu onestitate, integritate și independență.

1.5.1. Pornind de la respectul față de supremația legii și administrarea echitabilă a justiției, acționând în numele și în interesele beneficiarului/clientului, avocatul trebuie să acționeze cu onestitate și integritate și să nu ducă cu rea credință organul de urmărire penală sau instanța de judecată în eroare.

1.5.2. Avocatul este independent de orice influență sau presiune externă în procesul de apărare a beneficiarului/clientului și se conformează doar prevederilor legale, normelor deontologice ale profesiei de avocat, recomandărilor din ghidul avocatului în apărare, prezentelor standarde. Avocatul are datoria de a menține independența sa profesională și nu a permite ca aceasta să fie compromisă de către organul de urmărire penală /acuzare, instanța de judecată, orice autoritate publică, precum și orice altă persoană fizică sau juridică. În cazul în care avocatul preia spre reprezentare beneficiari ai asistenței juridice garantate de stat, remunerarea avocatului din partea statului nu constituie o ingerință în independența avocatului.

1.5.3. Avocatul trebuie să rămână, de asemenea, independent față de beneficiar/client dacă avocatul dorește să se bucure de încrederea terților și a instanței de judecată. Un avocat nu poate asigura o calitate înaltă a serviciilor sale fără a rămâne total independent față de beneficiar/clientul său.

1.5.4 Apartenența avocatului la o profesie liberă și autoritatea care derivă din apartenența respectivă îl va ajuta să-și mențină independența. Unele dintre cele mai delicate probleme legate de conduita profesională apar din interacțiunea dintre principiul loialității față de client și principiile care stabilesc datoriile mai largi ale avocatului, cum sunt demnitatea și onoarea, respectul față de colegi și, în special principiul respectul față de supremația legii și administrarea echitabilă a justiției. În cazul apariției problemelor de acest gen, avocatul trebuie să-i explice beneficiarului/clientului că, nu-și încalcă principiile și nu-și compromite atribuțiile de apărător, înaintând un caz neonest, în numele clientului, în instanța de judecată, în alte organe de drept sau alte autorități publice.

1.6. Reacționarea efectivă și promptă la toate încălcările. Avocatul urmărește ca drepturile beneficiarului/clientului să fie respectate și reacționează la toate încălcările comise de organele de urmărire penală și/sau instanța de judecată, prin care se prejudiciază drepturile beneficiarului/clientului. Avocatul reacționează prin intervenții verbale în timpul tuturor acțiunilor procesual-penale și ședințelor de judecată, urmărind consemnarea acestora în procesele-verbal, sau prin depunerea cererilor, plângerilor, obiecțiilor, reieșind din specificul celor contestate.

1.7. Confidențialitatea. Informația obținută de la beneficiar/client în procesul de acordare a asistenței juridice este confidențială și constituie secret profesional.

1.7.1. Obligația de a păstra secretul profesional este absolută și nelimitată în timp.

1.7.2. Obiectul secretului profesional îl constituie chestiunile cu care o persoană s-a adresat pentru asistență juridică avocatului, esența consultațiilor oferite de avocat, procedeele de strategie și tactică ale apărării sau reprezentării, datele privind persoana care a solicitat asistență juridică și alte împrejurări care rezultă din activitatea profesională a avocatului pe o cauză anumită. Tot ceea ce dezvăluie clientul avocatului, împreună cu toate circumstanțele, și tot ceea ce este dezvăluit în mod confidențial de către alt avocat va rămâne informație confidențială.

1.7.3. Obligația de păstrare a confidențialității informației obținute de la beneficiar/client se extinde asupra tuturor activităților avocatului și asociaților biroului, precum și oricărui alt angajat sau colaborator al cabinetului sau biroului asociat de avocați în cadrul căruia activează avocatul. La asocierea în cadrul biroului asociat de avocați și la angajarea în cadrul cabinetului sau biroului asociat se recomandă încheierea unui acord de confidențialitate între toți membrii/colaboratorii/angajații cabinetului sau biroului asociat.

1.7.4. Nici o presiune a unei autorități publice sau de altă natură nu-l poate obliga pe avocat să divulge secretul profesional, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege sau pentru a intenta o acțiune ori pentru a asigura apărarea în cadrul unui litigiu între avocat și beneficiar/client.

1.7.5. Avocatul va informa beneficiar/client despre principiul confidențialității și se va convinge că ultimul l-a înțeles. Înainte de a utiliza orice informație primită în rezultatul exercitării apărării beneficiarului/clientului, avocatul va primi consimțământul acestuia.

1.8. Inadmisibilitatea conflictelor de interese. Avocatul respectă prevederile legislației în vigoare cu privire la evitarea conflictelor de interese.

1.8.1. Astfel, un avocat nu consultă sau apără mai mult de un beneficiar/client în aceeași cauză atunci când interesele acestora sunt conflictuale sau când există realmente riscul de a apăra un astfel de conflict.

1.8.2. De asemenea, avocatul se va abține să participe în calitate de apărător atunci când conflictul de interese se referă la persoana sa, când secretul profesional riscă să fie încălcat sau când independența sa riscă să fie pusă la îndoială.

1.8.3. Avocatul nu trebuie să accepte o cauză a unui nou client, dacă secretul informațiilor încredințate de un vechi client riscă să fie încălcat sau atunci când cunoașterea de către avocat a cauzelor vechiului său client îl favorizează pe noul client în mod nejustificat.

1.8.4. Avocații din același birou nu reprezintă interesele a doi sau mai mulți clienți în aceeași cauză, dacă există un conflict de interese sau un risc evident a unui potențial conflict de interese.

1.8.5. În cazul apariției conflictului de interese sau a potențialului risc, avocatul anunță beneficiarul/clientul și Oficiul teritorial al CNAJGS, în cazul acordării asistenței juridice garantate de stat pentru remedierea situației.

1.8.6. În general, conflictul de interese în apărare depinde de tipul procesului, de bănuială, învinuirea înaintată fiecăruia dintre clienți, de asemenea de poziția beneficiarilor/clientilor față de bănuiala/învinuirea înaintată. Interdicția de a apăra mai multe persoane în proces se aplică dacă există divergențe între pozițiile clienților vis-a-vis de bănuiala/învinuirea înaintată. Aceste divergențe însă pot să nu fie evidente la început, atunci când avocatul preia cauza penală și pot să apară pe parcursul urmăririi penale sau judecării cauzei. Pentru a se asigura, în situația în care apără mai mulți clienți pe aceeași cauză, avocatul trebuie să aibă acordul fiecăruia din ei referitor la apărarea celuilalt (celorlalți) client (clienți).

1.8.7. Avocatul care preia cauza în privința mai multor beneficiari/clienti va analiza, în baza probelor pe care le deține, dacă poziția și interesele unui beneficiar/client sunt contradictorii poziției și intereselor altui beneficiar/client. Aceasta o va face în urma discuției cu fiecare dintre beneficiari/clienti.

1.8.8. Dacă contradicția va fi evidentă, avocatul va renunța să apere unul dintre beneficiari/clienti. În acest ultim caz avocatul va informa beneficiarul/clientul asupra motivelor conflictului de interese și îi va explica că are dreptul să angajeze un alt avocat.

1.8.9. O deosebită atenție urmează a fi acordată cauzelor în care beneficiarii/clientii apărați de același avocat au diferite calități, spre exemplu organizator, instigator, executor, complice sau atunci când unuia dintre clienți i se incriminează o infracțiune mai mult ori mai puțin gravă. În asemenea cazuri, dacă toți clienții au aceeași poziție vis-a-vis de învinuirea înaintată (recunosc ori nu), toți iau aceeași poziție (să dea ori să nu dea declarații), nu se învinuiesc reciproc și nu descriu circumstanțele cauzei în mod diferit, atunci nu există un conflict de interese între aceștia. Dar, în momentul în care s-a schimbat această poziție, avocatul urmează să renunțe să apere beneficiarii/clientii între care există conflicte de interese și să accepte să apere pe cei între care nu există acest conflict.

1.8.10. În cazul în care avocatul trebuie să renunțe la apărarea unuia sau câțiva beneficiari/clienti pe aceeași cauză, între care există conflict de interese, avocatul renunță la clientul/clientii preluați ulterior. În cazul preluării simultane a beneficiarilor/clientilor, avocatul decide la care client/clienti va renunța.

1.9. **Non-discriminarea.** Avocatul tratează toți beneficiarii/clientii corect și fără discriminare directă sau indirectă pe motiv de rasă, culoare, naționalitate sau cetățenie, origine etnică sau etnie, limbă, religie sau convingere religioasă, sex, vârstă, naștere, stare a sănătății, dezabilitate, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, apartenență la o categorie de persoane defavorizate sau orice alt criteriu.

1.9.1 Beneficiarii asistenței juridice garantate de stat ar trebui tratați la același nivel ca și clienții contractați direct de către avocat. Avocatul nu va avea alte standarde de comunicare, informare și relaționare cu beneficiarii de asistență juridică garantată de stat, decât în cazurile în care excepțiile sunt dictate de particularitățile de vârstă sau dezabilitate ale acestor beneficiari, care impun de cele mai multe ori o activitate de asistare sporită.

1.9.2 Avocatul va lua în considerare că pentru unele categorii de beneficiari ai asistenței juridice garantate de stat mai vulnerabili, precum copii, persoane cu dezabilități, migranții, refugiații, solicitanții de azil, victime ale infracțiunii ș.a. ar putea fi necesară acordarea unei protecții sau asistențe specifice.

1.10. **Continuitatea asistenței juridice.** Avocatul reprezintă clientul până la finisarea cauzei, asigurând continuitatea asistenței juridice la toate fazele procesului penal, cu excepția cauzelor în care clientul renunță la avocat sau avocatul renunță la beneficiar/client.

1.10.1 Renunțarea la apărarea clientului și refuzul de a prelua reprezentarea unui client/beneficiar trebuie să fie motivate. Avocatul nu este în drept să renunțe fără motive întemeiate la apărarea beneficiarului/clientului, decât în conformitate cu legislația în vigoare. Astfel, avocatul nu este în drept să-și înceteze în mod arbitrar împuternicirile de apărător, să împiedice invitarea unui alt apărător sau participarea lui în această cauză.

1.10.2. Avocatul poate solicita aprobarea renunțării la apărarea beneficiarului/clientului în cazul în care:

1.10.2.1. beneficiarul/clientul insistă asupra unei strategii de apărare pe care avocatul o apreciază ca având potențiale consecințe legale negative. În acest caz avocatul va atenționa beneficiarul/clientul cu privire la consecințele strategiei respective de apărare;

1.10.2.2. avocatul nu-și poate îndeplini obligațiile din cauza bolii, unei călătorii îndelungate și alte motive similare;

1.10.2.3. beneficiarul/clientul îi solicită să adopte un comportament ilegal, să încalce etica profesională ori comportamentul beneficiarului/clientului vis a vis de avocat este ilegal, violent, amenințător or abuziv;

1.10.3. Avocatul poate solicita aprobarea refuzului de reprezentare a unui beneficiar/client în cazul existenței unui conflict de interese, volumului de lucru mare, incompetenței sau lipsei specializării în domeniul solicitat. Avocatul poate, în cazuri excepționale, solicita aprobarea refuzului de reprezentare a unui beneficiar/client, dacă din motive întemeiate reprezentarea respectivă ar fi contrară apărării intereselor beneficiarului/clientului.

1.10.4. Avocatul poate solicita aprobarea refuzului de preluare a unui beneficiar/client dacă este specializat într-un alt domeniu al jurisprudenței decât cel al cauzei clientului. În acest caz avocatul explică beneficiarului/clientului, după caz oficiului teritorial al CNAJGS motivul nepreluării cauzei sale și poate recomanda alți avocați specializați în domeniul relevant.

1.10.5. Avocatul nu este în drept să transmită altei persoane împuternicirile sale de a participa în cauza respectivă fără acordul beneficiarului/clientului, iar în cazul acordării asistenței juridice garantate de stat, fără acordul Oficiului teritorial al CNAJGS.

1.10.6. Decizia de desemnare a avocatului în vederea acordării asistenței juridice garantate de stat este valabilă pentru toate fazele procesului penal, inclusiv la exercitarea căilor extraordinare de atac, nefiind necesară emiterea unei noi decizii pentru fiecare fază.

1.11. **Pregătirea profesională** – pregătirea profesională și dezvoltarea abilităților de analiză normativă și de aplicare corectă a legislației în practică sunt domenii de investire continuă a avocatului prin diverse modalități: documentarea cu jurisprudența *Curții Europene pentru Drepturile Omului*; practica judiciară a instanțelor judecătorești naționale și legislația în vigoare; participarea la întruniri, seminare, ateliere de instruire, ateliere de lucru, conferințe, mese rotunde și alte forme de instruire și schimb de experiență; analiza reglementarilor în materie, de lege lata și a literaturii de specialitate, precum și alte modalități utile.

1.12. **Respectul față de colegi** - administrarea eficientă a justiției cere ca avocații să aibă un comportament respectuos unii față de alții, pentru ca litigiile să fie soluționate într-un mod civilizată. De asemenea, este în interesul comun al avocaților ca aceștia să acționeze cu bună-credință unii față de alții și să nu înșele.

1.12.1. Respectul reciproc dintre colegii de breaslă facilitează administrarea eficientă a justiției, servește la soluționarea conflictelor pe cale amiabilă și este în interesul clienților.

1.12.2. Avocatul tinde să preia preponderent cauze de la etapa inițială a acestora. În unele cazuri, cum ar fi renunțarea apărătorului la apărare sau schimbarea apărătorului din alte motive, avocatul poate prelua cauza la o etapă avansată. În asemenea cazuri, avocatul preia cauza doar dacă este sigur că, avocatul precedent nu va mai interveni în prezenta cauză. Certitudine acestui fapt constituie cererea beneficiarului/clientului privind schimbarea apărătorului. În cazul acordării asistenței juridice garantate de stat este necesară cererea beneficiarului privind substituirea apărătorului și decizia Oficiului teritorial al CNAJGS de desemnare a avocatului.

1.13. **Ținerea dosarului în apărare** – avocatul ține dosare de asistență juridică în apărare pentru fiecare beneficiar/client apărât. Astfel, avocatul deschide dosarul în apărare de la momentul preluării spre reprezentare a beneficiarului/clientului, în care include toate materialele importante pe cauză, care diferă în funcție de etapa la care avocatul a preluat dosarul, până la finalizarea acordării asistenței juridice, dacă aceasta nu coincide cu momentul finalizării cauzei. Toate actele/documentele întocmite de avocat necesită a fi incluse în dosarul în apărare și trebuie să corespundă următoarelor criterii ce asigură calitatea și

oportunitatea acestora: să fie întocmite corect, potrivit prevederilor normative în vigoare și regulilor gramaticale, redactate logic, bine structurate și oportune în circumstanțele cauzei.

Capitolul 2. STANDARDE GENERALE CU PRIVIRE LA APĂRARE, APLICABILE PENTRU ORICE ETAPĂ PROCESUALĂ

2.1. Acțiuni cu caracter general ale avocatului în cadrul unui dosar penal.

2.1.1 Avocatul preia cauza din momentul semnării contractului de asistență juridică cu clientul. În cazul acordării asistenței juridice garantate de stat, avocatul preia cauza, fără întârziere, din momentul desemnării de către Oficiul teritorial al CNAJGS sau conform procedurii prevăzute pentru acordarea asistenței juridice de urgență, începând pregătirea pentru apărarea efectivă a beneficiarului. În zilele de serviciu pentru preluarea solicitărilor de asistență juridică de urgență, avocatul se asigură că este disponibil la orice moment, omițând orice impediment în acest sens.

2.1.2 După asumarea angajamentului de a participa în cauza penală, avocatul va lua cunoștință de materialele cauzei, la care are acces, va face copii (după caz și pentru beneficiar/client), oferind clientului/beneficiarului consultație cu trimitere la materialele concrete din cauza penală. Acest fapt va spori încrederea clientului/beneficiarului față de avocat și va face consultarea mai efectivă.

2.1.3. Avocatul investighează toate circumstanțele cauzei în termeni rezonabili pentru a determina toate sursele potențiale de informație importante pentru cauza respectivă. Avocatul utilizează toată informația obținută de la beneficiar/client sau alte surse în interesele beneficiarului/clientului reprezentat.

2.1.4 De la preluarea cauzei avocatul analizează în primul rând dacă prevederile legale și circumstanțele cauzei permit liberarea de răspundere penală sau de pedeapsa penală și, la prima ocazie, discută cu beneficiarul/clientul posibilitățile relevante.

2.1.5 În cazul aplicabilității instituției împăcării părților, avocatul explică beneficiarului/clientului procedura, contactează rudele beneficiarului/clientului în vederea obținerii informației necesare, colectează altă informație necesară și discută cu partea vătămată sau avocatul acesteia posibilitatea împăcării. Dacă este necesar, avocatul implică un mediator profesionist pentru medierea conflictului. Avocatul anunță procurorul despre posibilitatea aplicării împăcării, dacă procurorul nu a inițiat deja procedura, la momentul considerat potrivit (de client și avocat) în vederea întocmirii acordului de împăcare.

2.1.6 Dacă tipul și circumstanțele cauzei, precum și prevederile legale relevante, permit liberarea de răspundere penală sau de pedeapsa penală, avocatul discută această posibilitate cu beneficiarul/clientul,

cât de curând posibil și, dacă beneficiarul/clientul este de acord, ia toate măsurile pentru a asigura liberarea de răspundere penală sau de pedeapsa penală.

2.1.7 Avocatul participă la toate acțiunile procesuale la care participă beneficiarul/clientul reprezentat. În acest sens, pentru a evita efectuarea anumitor acțiuni procesuale cu participarea beneficiarului/clientului în absența avocatului, ultimul va înainta cerere scrisă organului de urmărire penală pentru ca toate acțiunile de urmărire penală petrecute cu participarea beneficiarului/clientului să aibă loc în prezența avocatului. În caz de imposibilitate de a participa la acțiunile procesuale respective, avocatul anunță beneficiarul/clientul și organul sau instanța care efectuează acțiunea procesuală respectivă. După efectuarea acțiunii procesuale, avocatul ia, cât de curând posibil legătura cu beneficiarul/clientul și organul sau instanța care a efectuat acțiunea procesuală respectivă, pentru a lua cunoștință cu rezultatele acesteia și a semnala orice eventuală încălcare admisă.

2.1.8 Avocatul oferă beneficiarilor/clientilor cea mai bună și cea mai eficientă consultanță posibilă pentru a-și rezolva în cel mai scurt timp problemele legate de cauza penală respectivă. Datorită cunoștințelor și a experienței acumulate se implică cu sârguință, promptitudine și seriozitate în orice cauză.

2.1.9 Avocatul colectează și solicită administrarea de probe conform procedurilor legale, participă la cercetarea acestora și formulează cereri, fiind înzestrat cu drepturi egale în fața instanței de judecată în raport de toți participanții la proces.

2.1.10 Avocatului i se recomandă să aibă posibilitatea să ofere beneficiarilor/clientilor soluții juridice prin utilizarea de mijloace de comunicare moderne pentru asigurarea transmiterii prompte a informației, asigurarea deplină a confidențialității, precum și pentru dezvoltarea unei rețele profesionale cu scopul promovării dreptului la apărare în practica transfrontalieră.

2.1.11 În procesul penal avocatul desfășoară activități de mediere, participând la acorduri sau la concilieri directe în relațiile clientului cu alți participanți și adoptă forme noi de pregătire profesională suplimentară pentru completarea abilităților de comunicare și armonizare a intereselor divergente, ori aflate în conflict, apte de a fi armonizate prin tehnici de dialog argumentat și de tranzacționare, constante ale standardelor profesiei de avocat A se vedea în acest sens și Recomandarea (200) 21 din 25 octombrie 2000 a Consiliului de Miniștri al Consiliului Europei, conform căreia una din îndatoririle avocatului este încercarea de a rezolva cauza mai întâi pe cale amiabilă.

2.1.12 Avocatul își exercită activitatea în mod eficient, neadmițând irosirea nejustificată a banilor publici sau a beneficiarului/clientului, inclusiv prin evitarea pierderii timpului prin așteptarea nerezonabilă a începerii acțiunii procesuale sau a ședinței de judecată planificate. Astfel, în orice caz de tergiversare nejustificată a momentului începerii acțiunii procesuale sau ședinței de judecată planificate, avocatul poate depune plângere conform procedurilor relevante împotriva persoanei, care a cauzat tergiversarea respectivă.

2.2 Acțiuni ce urmează a fi întreprinse de către avocat până la întrevvedere cu beneficiarul/clientul.

2.2.1 Avocatul, în mod obligatoriu, va avea o întrevvedere, cât mai repede posibil, cu beneficiarul/clientul pe care s-a angajat să-l reprezinte.

2.2.2 Avocatul va informa organul de urmărire penală sau instanța, iar dacă consideră necesar și alți participanți la proces despre faptul că el va reprezenta beneficiarul/clientul respectiv și va solicita notificări din timp despre toate acțiunile procesuale care pot fi (sau trebuie) efectuate cu participarea avocatului.

2.2.3 Avocatul, până la prima întrevvedere, dacă are posibilitate, va obține copiile actelor procedurale relevante. În funcție de etapa intervenirii în proces, acestea pot varia, de exemplu, de la ordonanța de punere sub învinuire la declarații deja făcute de beneficiar/client și până la întregul dosar trimis în judecată.

2.2.4 Avocatul va colecta orice informație posibilă și care este relevantă pentru a-i permite pregătirea la nivel corespunzător a primei întrevvederi cu beneficiarul/clientul. Aceste informații nu se referă în exclusivitate la aspecte legale ale cauzei penale, dar și la informații ce țin de diferite aspecte ale vieții beneficiarului/clientului și particularitățile acestuia.

2.2.5 În baza informației colectate, avocatul va începe identificarea resurselor de asistență pentru beneficiar/client și familia acestuia, care pot fi puse în discuție chiar la prima întrevvedere.

2.2.6 În cazurile în care dispune de timp, avocatul se va pregăti de prima întrevvedere cu beneficiarul/clientul. Avocatul se va informa dacă beneficiarul/clientul este minor, dacă nu are dezabilități și nevoi speciale. Dacă este cazul, avocatul va încerca să se consulte cu un specialist care cunoaște beneficiarul/clientul și poate oferi informație în ce măsură dezabilitatea sau nevoile pe care le are beneficiarul/clientul pot afecta întrevvedere cu avocatul.

2.2.7 În cazurile în care beneficiarul/clientul vine dintr-o cultură diferită, decât cea cu care avocatul este familiarizat, acesta va consulta specialiști sau surse de informație despre factorii etnici sau culturali de care ar trebui să țină cont sau care ar putea influența întvederea și stabilirea unui contact eficient cu beneficiarul/clientul. Avocatul va ajusta vocabularul, manierele și alte elemente de comunicare, după caz, anturaj, pentru a crea un raport psihologic maxim cu beneficiarul/clientul.

2.2.8 Avocatul, în baza informației despre cauza penală, va pregăti întrebări specifice referitoare la infracțiunea în privința căreia este pornită urmărirea penală.

2.3 Acțiuni ce urmează a fi întreprinse de avocat în timpul primei întvederi cu beneficiarul/clientul.

2.3.1 Avocatul trebuie să se întâlnească cu beneficiarul/clientul fără nici o amânare rezonabilă și de atâtea ori de câte va fi nevoie pentru a stabili toate faptele relevante pentru cauză.

2.3.2 La începutul primei întvederi cu beneficiarul/clientul avocatul se va prezintă și va explica beneficiarul/clientului poziția sa procesuală. În cazul în care avocatul acordă asistență juridică garantată de stat, avocatul trebuie să explice beneficiarului că serviciile sale nu sunt cu plată, fiind achitate din bani publici.

2.3.3 Avocatul în toate cauzele va insista asupra unei întvederi în condiții de confidențialitate cu beneficiarul/clientul până la prima audiere a beneficiarului/clientului, în absența terților persoane.

2.3.4 În cadrul întâlnirii cu beneficiarul/clientul, avocatul, în măsura posibilităților, va avea o ținută vestimentară potrivită situației, astfel încât să nu intimideze sau să afecteze încrederea beneficiarului/clientului.

2.3.5 În cadrul primei întvederi, avocatul va pune accentul pe crearea unei relații de încredere cu beneficiarul/clientul. Stabilirea și menținerea acestei relații este baza unei reprezentări adecvate a beneficiarului/clientului.

2.3.6 În vederea creării contactului psihologic și relației de încredere cu beneficiarul/clientul, avocatul va respecta următoarele recomandări:

2.3.6.1 Se va prezenta mereu la întâlnirile stabilite, iar dacă intervine un obstacol serios, va comunica beneficiarului/clientului despre aceasta. Avocatul se va prezenta la timp și nu va face beneficiarul/clientul și/sau membrii familiei acestuia să aștepte;

2.3.6.2 Se va saluta respectuos cu beneficiarul/clientul și va folosi numele lui în discuții;

- 2.3.6.3 Va conduce beneficiarul/clientul cu amabilitate la locul unde va avea loc întrevederea;
- 2.3.6.4 Va manifesta bunăvoință și interes față de subiectele pe care le menționează beneficiarul/clientul și va da dovadă de mult tact, amabilitate și respect față de persoana beneficiarului/clientului;
- 2.3.6.5 Va evita în timpul interviului întreruperea discuției prin a răspunde la telefon, intrarea în discuții cu alte persoane etc. Telefoanele mobile trebuie închise înainte de întâlnirea cu clienții/beneficiarii;
- 2.3.6.6 Va explica beneficiarului/clientului că va avea loc o discuție importantă pentru fiecare în parte;
- 2.3.6.7 Dacă beneficiarul/clientul este timid, avocatul va manifesta mai multă inițiativă pentru a-l implica în discuție și a stabili o cooperare din partea acestuia;
- 2.3.6.8 Va explica, într-un limbaj simplu și pe înțelesul beneficiarului/clientului, procedurile care urmează a fi efectuate, precum și drepturile și obligațiunile acestuia în detaliu, oferindu-i posibilitatea să adreseze întrebări, după caz.
- 2.3.7 În cazul unui beneficiar/client minor, avocatul va lua în considerare necesitatea unei întâlniri fără participarea părinților, rudelor, pentru a depăși sentimentul de rușine, jenă sau frică pe care îl poate manifesta copilul în prezența rudelor apropiate.
- 2.3.8 Atât în timpul primei întrevederi, cât și în cadrul întrevederilor ulterioare, avocatul va adapta toate comunicările la nivelul de educație, dezvoltare cognitivă, caracteristicile culturale și vârsta beneficiarului/clientului. Avocatul va urmări să explice beneficiarului/clientului în termeni simpli ceea ce îi comunică, evitând termenii juridici greu de înțeles. Avocatul va verifica sistematic înțelegerea informației de către beneficiar/client. Când consideră necesar, avocatul va ruga beneficiarul/clientul să explice în cuvinte proprii ce a înțeles.
- 2.3.9 Avocatul trebuie să manifeste răbdare și putere de înțelegere. Avocatul nu va indica direct că nu are încredere în ceea ce îi comunică beneficiarul/clientul.
- 2.3.10 În timp ce avocatul trebuie să țină cont de părerea beneficiarului, avocatul va manifesta prudență mai ales față de opiniile exprimate în cadrul primei întrevederi, deoarece opinia beneficiarului/clientului poate să se schimbe cu timpul sau poate fi rezultatul fricii, intimidării, manipulării sau neîncrederii în avocat.

2.3.11 Avocatul trebuie să-și manifeste toate abilitățile pentru a crea un contact psihologic cu beneficiarul/clientul, să știe a orienta discuția în vederea acumulării informației relevante pentru caz, să poată formula întrebări și explica concluziile preliminare; să știe a interpreta situația și comportamentul client beneficiarul/clientului.

2.3.12 Dacă clientul/beneficiarul relatează liber, atunci avocatul nu trebuie să-l întrerupă fără temeii. Informația obținută în relatarea liberă are, de regulă, o importanță deosebită.

2.3.13 Avocatul nu trebuie să judece beneficiarul/clientul pentru fapta de care este bănuțit/învinuit. Dacă beneficiarul/clientul va constata aceasta, atunci va încerca să nu intre în amănunte sau intenționat va denatura unele momente care îl prezintă sub un alt aspect decît este în realitate.

2.3.14 La prima întrevedere cu beneficiarul/clientul, după preluarea cauzei, avocatului se recomandă să cunoască învinuirea adusă beneficiarului/clientului. În cazul în care beneficiarul/clientul este în detenție, din momentul preluării cauzei sau desemnării de către Oficiul teritorial al CNAJGS până la prima întrevedere cu beneficiarul/clientul, avocatul analizează prevederile legale și practica judiciară corespunzătoare și ia toate măsurile necesare în vederea asigurării accesului la materialele dosarului.

2.3.15 Dacă circumstanțele o cer, avocatul ia măsurile necesare pentru a-i fi efectuată o expertiză medico-legală sau a unui control medical al beneficiarului/clientului. Dacă sunt urme vizibile de violență, avocatul fixează acest fapt, inclusiv dacă este posibil și prin fotografiere a beneficiarului/clientului până măsurile necesare au fost dispuse. Avocatul adresează întrebări pentru a identifica toate necesitățile urgente ale beneficiarului/clientului.

2.3.16 Doar după ce avocatul a clarificat necesitățile urgente ale beneficiarului/clientului și s-a convins că starea sănătății a beneficiarului/clientului, inclusiv cea psihologică, îi permite să discute despre circumstanțele cauzei și învinuirile aduse de organul de urmărire penală, avocatul inițiază discuția despre circumstanțele cauzei.

2.3.17 Avocatul va urmări să stabilească următoarele: circumstanțele reținerii beneficiarului/clientului (dacă acesta este reținut), informația necesară pentru a înainta demersul de eliberare a beneficiarului/clientului, dacă acesta este reținut, sau pentru aplicarea unei măsuri non-privative de libertate; să stabilească dacă beneficiarul/clientul a discutat cu orice reprezentant al poliției sau organului de urmărire penală și informația pe care a transmis-o acestora și alte circumstanțe relevante.

2.3.18 Avocatul explică importanța relatării tuturor circumstanțelor cauzei, în special toată informația pe care beneficiarul/clientul a transmis-o sau știe că poate fi obținută de organul de urmărire penală, pentru a asigura o apărare efectivă. Avocatul nu insistă și evită întrebarea cu privire la comiterea infracțiunii de către beneficiarul/clientul său, limitându-se doar la discuții cu privire la poziția adoptată în cadrul procesului. Avocatul explică beneficiarului/clientului că rolul avocatului este de a apăra beneficiarul/clientul, indiferent de vinovăția acestuia.

2.3.19 Doar după ce avocatul s-a convins că beneficiarul/clientul a înțeles învinuirea ce i se aduce, drepturile procesuale și opțiunile care le are, avocatul inițiază discuțiile cu privire la poziția apărării și comportamentul beneficiarului/clientului, după caz, pentru întreaga etapă procesuală sau doar pentru perioada când sunt necesare acțiunile de urmărire penală de urgență.

2.3.20 Avocatul explică beneficiarului/clientului că strategia de apărare se formează pe parcursul evoluției cauzei. La etapa urmăririi penale beneficiarul/clientul care are statutul de bănuț, învinuit, conform drepturilor procesuale are mai multe opțiuni: poate să facă declarații, ori să refuze să le facă, să participe la acțiunea procesuală ori să refuze să participe, să recunoască bănuțala, vinovăția în comiterea infracțiunii incriminate, să o recunoască parțial, ori să nu o recunoască.

2.3.21 Dacă la etapa inițială a urmăririi penale, când avocatul și beneficiarul/clientul au foarte puțină informație din dosarul penal, nu cunosc de ce probe dispune partea acuzării, sunt efectuate acțiuni de urmărire penală de urgență (reținerea, audierea imediat după reținere, percheziția, etc.) nu este încă clară poziția apărării, este recomandat ca beneficiarul/clientul să se abțină să dea declarații.

2.3.22 Avocatul va explica beneficiarului/clientului că nu e târziu niciodată să facă declarații, chiar dacă a refuzat la o anumită etapă să le facă. Avocatul trebuie să explice beneficiarului/clientului că schimbarea ulterioară a declarațiilor acționează în detrimentul apărării, iar instanța de judecată va avea un motiv în plus să le dea acestora o apreciere critică, de aceea este recomandabil de a se abține de la declarații decât de a da unele declarații și apoi a le schimba.

2.3.23 Avocatul îl va ajuta pe beneficiar/client să se pregătească în așa fel ca declarațiile sale să nu contravină probelor pe care beneficiarul/clientul nu le contestă, și să fie credibile.

2.3.24 Locul întâlnirilor este biroul avocatului, recomandabil înzestrat cu spațiu separat destinat întrevederilor cu clienții în condiții de confidențialitate. În cazul beneficiarilor/clientilor reținuți sau aflați în detenție preventivă, avocatul îl vizitează în locul de detenție.

2.3.25 La finalizarea întrevederii, avocatul va stabili data următoarei întrevederi, comunicând beneficiarului/clientului ce acțiuni urmează să aibă loc sau să fie întreprinse de avocat în această perioadă, ce trebuie să facă beneficiarul/clientul și, după caz, membrii familiei lui sau alte persoane.

2.4 Acțiuni ce urmează a fi întreprinse de avocat în vederea menținerii contactului și informarea beneficiarului/clientului pe parcursul procesului penal.

2.4.1 Avocatul, după prima întrevedere, va avea întâlniri înainte de fiecare acțiune procesuală cu participarea beneficiarului/clientului, atunci când au intervenit circumstanțe/evenimente care influențează poziția apărării, precum și alte întrevederi, după necesitate.

2.4.2 Timpul și periodicitatea întâlnirilor se decid de avocat reieșind din circumstanțele cauzei. Dacă nu este necesară întrevedere personală și nu s-au petrecut acțiuni procesuale cu participarea beneficiarului/clientului, după primele 2-3 întrevederi avocatul informează lunar beneficiarul/clientul despre evoluția cauzei sau motivele tergiversării la telefon, prin expedierea unei scrisori sau prin orice alt mod posibil.

2.4.3 Avocatul urmează a se întâlni periodic cu beneficiarul/clientul pentru a-l informa despre evoluția cauzei și a fortifica și menține relația de încredere cu beneficiarul/clientul său, precum și pentru a discuta strategia de apărare.

2.4.4 Avocatul va furniza informații suficiente în privința oricărei acțiuni întreprinse pentru a menține o situație de claritate în ceea ce privește temeinicia acțiunilor și pentru a consolida încrederea beneficiarului/clientului. De regulă, informațiile ar trebui comunicate în mod direct, atât beneficiarului/clientului, cât și altor persoane relevante.

2.4.5 Beneficiarul/clientul urmează să fie informat pe parcursul procesului, la prima întrevedere sau, după caz, într-un alt moment potrivit despre diferite aspecte legale și organizaționale, inclusiv despre:

- a. Esența acuzațiilor;
- b. Strategia de apărare și acțiunile pe care le va întreprinde sau le-a întreprins avocatul;
- c. Etapele procesului, rolul beneficiarului/clientului pe care îl poate juca acesta, la diferite etape procedurale;
- d. Drepturile generale în calitate de persoană acuzată și drepturile specifice unei etape sau acțiuni procesuale, precum și cu privire la instrumentele de recurs și remediile disponibile în cazul în care le-au fost încălcate drepturile;

- e. Posibilitatea de a utiliza o procedură judiciară, extrajudiciară sau alte acțiuni în soluționarea anumitei chestiuni;
- f. Oportunitatea și posibilele consecințe ale unor proceduri/acțiuni/decizii atât în cadrul, cât și în afara procesului;
- g. Evoluția generală și rezultatul procedurilor sau al unei acțiuni;
- h. Informații referitoare la durata probabilă a procedurilor, posibilitatea de acces la căile de atac și la mecanismele de depunere a plângerilor și rezultatele acestor plângeri;
- i. Mecanismele existente de asistență a clientului în momentul participării la procedurile judiciare sau extrajudiciare;
- j. Disponibilitatea măsurilor de protecție;
- k. Mecanismele existente de reexaminare a deciziilor care vizează beneficiarul/clientul;
- l. Disponibilitatea serviciilor (de sănătate, psihologice, sociale, de traducere și interpretariat și de alt tip) sau existența organizațiilor care pot furniza asistență, precum și mijloacele de acces la aceste servicii;
- m. Data și locul procedurilor judiciare și ale altor evenimente relevante, cum ar fi audierile, în cazul în care clientul este implicat personal;
- n. Deciziile luate în cadrul procesului cu explicarea conținutului și consecințelor acestora;
- o. Importanța punctualității și îndeplinirii obligațiilor ce le revin, cu indicarea consecințelor negative.

2.4.6 Înainte de fiecare acțiune procesuală, avocatul se va întâlni cu beneficiarul/clientul, îl va informa despre ce va avea loc, îi va oferi pregătire pentru acțiune în așa fel încât să-i maximizeze abilitatea de a participa în cadrul acțiunii.

2.4.7 Avocatul va explica clar, precis și în termeni pe înțelesul beneficiarului/clientului esența și consecințele alegerilor făcute de acesta. Beneficiarul/clientul poate să nu înțeleagă consecințele unei sau altei decizii. În acest sens, avocatul are obligația de a informa beneficiarul/clientul despre faptele relevante și normele legale aplicabile, precum și de implicațiile unei sau altei poziții.

2.4.8 În informarea beneficiarului/clientului, avocatul va ține cont de obligația sa de a se asigura că îi oferă acestuia informația necesară pentru a lua o decizie informată, inclusiv îi oferă ghidare și consultare.

2.4.9 Avocatul poate să-și exprime opinia referitor la probabilitatea unor sau altor soluții, decizii sau curs de acțiuni, despre evaluarea cazului și poziția cea mai potrivită pe care beneficiarul/clientul să o adopte cu prezentarea argumentelor de rigoare.

2.4.10 Totodată, avocatul are obligația de a nu influența voința beneficiarului/clientului. Avocatul nu va supraestima sau subestima intenționat riscurile sau șansele unei anumite soluții/decizii pentru a influența decizia sau poziția clientului pe o anumită chestiune. În timp ce avocatul poate încerca să explice beneficiarului/clientului ca acesta să accepte o poziție concretă, avocatul nu va susține o poziție contrară cu poziția exprimată a beneficiarului/clientului, cu excepția cazurilor contrare normelor legale și deontologice.

2.4.11 Avocatul va determina ce știe beneficiarul/clientul și ce factori îi influențează decizia. În cazul în care constată careva factori de influență sau intimidare, avocatul urmează să întreprindă măsuri de neutralizare a acestor factori.

2.4.12 Avocatul trebuie să avertizeze beneficiarul/clientul și membrii familiei acestuia de a se abține de la comunicarea cu martorii sau alte persoane participante la proces, atunci când această comunicare ar constitui în aparență sau realitate o activitate improprie.

2.4.13 Avocatul va adapta informația în așa fel încât să producă o influență negativă minimă asupra clientului și membrilor familiei lui.

2.5 Apărarea holistică.

2.5.1 Scopul apărării holistice este oferirea unui suport multiaspectual orientat spre reintegrarea beneficiarului/clientului în mediul firesc și prevenirea săvârșirii repetate a infracțiunilor, înlăturând pe cât de mult posibil cauzele care au dus la fapte social-periculoase sau antisociale.

2.5.2 La un nivel minim, avocatul în cadrul apărării holistice va întreprinde acțiuni care vor adresa alte nevoi ale beneficiarului/clientului aflat în conflict cu legea prin a-i face referință la alte servicii (psihologice; medicale; plasare temporară; asistență socială ș.a.). La un nivel mai avansat, avocatul ar putea să se implice mai activ în acest proces (de exemplu, însoțirea beneficiarului/clientului la specialiști; reprezentarea în instituțiile de stat, întocmirea actelor necesare etc.).

2.5.3 Se recomandă ca avocatul să întreprindă măsuri care depășesc limitele „obișnuite” de apărare pe o cauză penală și să investigheze/examineze circumstanțele cazului nu numai pentru a reprezenta cu succes interesele beneficiarului/clientului în cadrul procesului penal, dar și pentru a ajuta beneficiarul/clientul în privința realizării altor nevoi ce țin de bunăstarea, reabilitarea și reintegrarea lui. Constatarea nevoilor ar putea fi efectuată prin discuții cu beneficiarul/clientul, convorbiri cu membrii familiei și alte persoane apropiate, precum și examinarea oricăror documente disponibile (certIFICATE despre starea sănătății etc.).

2.5.4 Este recomandabil ca avocatul să dețină o listă de resurse disponibile pentru diverse categorii de beneficiari/clienti (persoane cu dizabilități; copii; cetățeni străini și apatrizi ș.a.), atât la nivel național, cât și la nivel de comunitate, care va include în afară de instituțiile de stat și resursele oferite de societatea civilă.

2.5.5 Avocatul trebuie să aibă un comportament care să-i trezească beneficiarului/clientului motivația pentru un mod de viață corect, încrederea în sine etc. Este important ca să nu se conducă de prejudecăți.

Capitolul 3. STANDARDE CU PRIVIRE LA APĂRARE ÎN CADRUL APLICĂRII MĂSURILOR PROCESUALE DE CONSTRÂNGERE

3.1 Activitatea avocatului în cadrul reținerii beneficiarului/clientului.

3.1.1 În cazul aplicării măsurilor procesuale de constrângere beneficiarului/clientului, avocatul ia toate măsurile necesare în vederea aplicării celei mai convenabile măsuri de constrângere, în special, evitarea celor privative de libertate și anume:

- Prezentarea organului de urmărire penală sau instanței de judecată de documente și alte probe ce caracterizează pozitiv personalitatea, starea sănătății, starea familială, starea financiară;
- Dacă beneficiarul/clientul nu are loc de trai permanent sau nu este înregistrat la un loc de trai/reședință, solicită ajutorul organelor de asistență socială în vederea plasării temporare a beneficiarului/clientului, solicită ajutorul rudelor în vederea acordării unei reședințe temporare și ia alte măsuri rezonabile în vederea prevenirii detenției persoanei din motivul lipsei unui loc de trai permanent. Aceasta din urmă se referă în special la persoanele fără de un loc de trai permanent; copiii rămași fără îngrijire părintească; cetățenii străini sau a persoanelor eliberate recent din locurile de ispășire a pedepsei.

3.1.2 Reținerea beneficiarului/clientului urmează a fi abordată de avocat ca o măsură extraordinară, atât în ce privește cazurile în care acesta poate fi reținut, cât și lejeritatea cu care aceasta se aplică.

3.1.3 Cu toate că legea permite reținerea pentru o perioadă de 72 de ore, avocatul va depune eforturi pentru ca beneficiarul/clientul să fie eliberat mai înainte de acest termen, dacă nu este nevoie să fie deținut în continuare.

3.1.4 Avocatul trebuie să se asigure că procesul-verbal al reținerii reflectă corect realitatea (motivele, locul, anul, ziua și ora reală a reținerii, fapta săvârșită, rezultatele percheziției corporale a beneficiarului/clientului reținut, data și ora întocmirii procesului-verbal) și că au fost respectate toate cerințele legii cu referire la condițiile reținerii.

3.1.5 Avocatul care acordă asistență juridică de urgență va solicita de la persoanele responsabile să i se acorde timp și să i se creeze condițiile necesare de confidențialitate pentru a comunica cu beneficiarul asistenței până la audierea acestuia sau efectuarea altei acțiuni procedurale.

3.1.6 Avocatul va veghea pentru toată perioada reținerii respectarea cerințelor privind tratamentul persoanei deținute. Avocatul va acționa întru apărarea intereselor persoanei reținute și va reacționa prompt la orice încălcare a drepturilor acesteia prin toate căile legale disponibile. Avocatul va informa autoritățile competente despre toate încălcările care au fost depistate.

3.1.7 Atunci când beneficiarul/clientul este în stare de ebrietate alcoolică sau narcotică, avocatul va solicita ca acesta să fie monitorizat medical și să fie asigurate condițiile de protecție a acestuia.

3.1.8 Dacă beneficiarul/clientul locuiește în altă parte decât localitatea unde a fost reținut și deplasarea lui nu este posibilă, avocatul va examina împreună cu organul de urmărire penală evitarea așteptării în incinta organului de urmărire penală și plasării beneficiarului/clientului în alte locații (centre de plasament, rude apropiate în localitatea reținerii etc.).

3.1.9 Avocatul urmează să explice beneficiarului/clientului despre dreptul de a depune o plângere pe marginea reținerii și să-i consulte în această privință. În afară de aceasta, dacă consideră reținerea ilegală sau efectuată cu încălcări, avocatul are obligația de a depune o plângere din nume propriu.

3.1.10 A se ține cont de faptul că, în cazul reținerii unei persoane se poate acorda asistența juridică de urgență. Asistența juridică de urgență este un tip de asistență juridică garantată de stat care se acordă oricărei persoane reținute în cadrul unui proces penal pe întreaga perioadă a reținerii, inclusiv la examinarea demersului cu privire la aplicarea arestului preventiv, indiferent de nivelul de venit al acesteia. Asistența juridică de urgență, de asemenea, se acordă la examinarea demersului cu privire la aplicarea arestării preventive în cazul în care bănuitul, învinuitul sau inculpatul nu are apărător sau apărătorul înștiințat nu s-a prezentat la examinarea demersului.

3.1.11 Avocatul de serviciu trebuie să se prezinte pentru acordarea asistenței juridice de urgență în decurs de o oră și jumătate din momentul recepționării solicitării de la Oficiul teritorial sau de la persoana care a efectuat reținerea și confirmării disponibilității. În cazul în care există anumite circumstanțe care îl împiedică să se prezinte pentru acordarea asistenței juridice de urgență, acesta va informa imediat Oficiul teritorial sau persoana care a efectuat reținerea, pentru a fi solicitată prezența unui alt avocat de serviciu.

3.1.12 Avocatul solicitat pentru acordarea asistenței juridice de urgență va refuza acordarea acesteia, dacă nu este de serviciu conform graficului, cu excepția cazurilor când avocații de

serviciu pentru ziua în curs și cei care urmează la rând în grafic nu sunt disponibili. De asemenea, avocatul de serviciu va refuza solicitarea dacă există un conflict de interese, care nu îi permite să acorde asistență juridică persoanei respective. Despre existența conflictului avocatul va anunța imediat Oficiul teritorial sau organul de urmărire penală, organul (persoana cu funcție de răspundere) care a efectuat reținerea, procurorul sau instanța de judecată pentru a putea fi desemnat un alt avocat.

3.2 Activitatea avocatului în cadrul aplicării arestării preventive.

3.2.1 Avocatul trebuie să țină cont că arestarea preventivă este o măsură excepțională, iar în acest sens urmează să analizeze minuțios dacă există temeiuri pentru ca procurorul să solicite aplicarea arestării preventive, precum și dacă aceste temeiuri sunt confirmate prin probe relevante și concludente. Arestarea trebuie să fie folosită ca un ultim mijloc și numai după ce alte măsuri alternative au fost examinate riguros.

3.2.2 Dacă arestarea nu poate fi evitată, avocatul trebuie să depună eforturi ca aceasta să fie aplicată pe cel mai scurt posibil termen. Perioada cea mai scurtă înseamnă nu numai faptul că durata detenției este cât mai scurtă, dar și faptul că beneficiarul/clientul are posibilitatea de a fi eliberat înainte de termen, dacă se consideră că aceasta nu mai este necesară.

3.2.3 Avocatul este obligat de a veni pregătit în fața instanței care urmează să decidă aplicarea arestării și să argumenteze de ce această măsură nu este acceptabilă. În acest sens, avocatul trebuie să pregătească orice probă în favoarea clientului/beneficiarului său: extrase din fișa medicală, referințe, caracteristici eliberate de instituțiile unde își face studiile beneficiarul/clientul sau de la unitățile unde acesta este angajat, certificate despre componența familiei, diplome, certificate de mențiune etc.

3.2.4 În cazul în care beneficiarul/clientul este învinuit de comiterea infracțiunilor deosebit de grave sau excepțional de grave, iar circumstanțele cazului indică o probabilitate mare de satisfacere a demersului procurorului, avocatul va pregăti argumente pentru aplicarea altei măsuri preventive. De asemenea, după caz, altă măsură preventivă poate fi solicitată la soluționarea demersului privind prelungirea arestării preventive.

3.2.5 Verificarea temeiniciei aplicării arestării preventive în privința beneficiarului/clientului prin atacarea încheierii privind arestarea preventivă reprezintă un mijloc important în realizarea apărării, pe care avocatul urmează să îl folosească. Prin depunerea recursului de atacare a

arestării preventive, avocatul ar trebui să facă referire la ilegalitatea măsurii arestării preventive sau/și la netemeinicia acesteia. În acest caz, avocatul urmează să analizeze dacă arestarea preventivă a fost aplicată pentru motivele indicate de lege și dacă există temeiuri care dovedesc aceste motive.

3.2.6 Dacă beneficiarul/clientul este arestat, cauzei lui trebuie să-i fie acordată cea mai înaltă prioritate și să fie examinată cât de curând posibil, pentru a asigura că perioada de detenție să fie cât mai scurtă.

3.2.7 Până la examinarea demersului procurorului privind aplicarea măsurii preventive sub formă de arest în privința bănuțului, învinutului, apărătorul va studia jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului, cel puțin pe cauzele împotriva Republicii Moldova cu referire la dreptul la libertate și siguranță, art.5 CEDO.

3.2.8 În cazul ședințelor cu privire la aplicarea măsurii de arest preventiv, avocatul trebuie să ia cunoștință de demersul procurorului și materialele prezentate de procuror, care confirmă temeinicia demersului privind aplicarea măsurii preventive sub formă de arest, în vederea structurării discursului său de combatere a motivelor arestării preventive. În acest sens, avocatul în cadrul ședinței de judecată va solicita să fie prezentate și părții apărării materialele din dosarul penal care confirmă necesitatea arestării. Aceste materiale nu sunt doar ordonanța privind pornirea procesului penal, procesul verbal de reținere, ordonanța privind punerea sub învinuire, ci materialele care confirmă circumstanțele invocate de procuror în demersul său. După caz, rapoartele colaboratorilor de poliție ori declarațiile martorilor cu referire la posibilitatea eschivării clientului de la urmărirea penală, ori despre obstrucționarea urmăririi penale de către acesta, materialele caracteristice în privința beneficiarului/clientului. Avocatul poate cere să fie făcută mențiune în procesul verbal al ședinței de judecată dacă i s-au oferit ori nu aceste materiale.

3.2.9 Avocatul va opta pentru cercetarea în stare de libertate a beneficiarului/clientului și poate să prezinte probe care justifică cerința sa, acestea fiind de obicei materialele caracteristice, certificate de la locul de muncă, de studii, certificate medicale, etc. De asemenea, avocatul poate să ceară instanței de judecată care examinează demersul privind arestarea preventivă și audierea martorilor, doar că audierea nu se va face referitor la fondul cauzei, fiind relevantă pentru procedurile cu privire la detenția preventivă a învinutului. În cazul în care judecătorul de instrucție nu a examinat probele prezentate de apărare, avocatul urmează să ceară instanței de recurs examinarea probelor respective.

3.2.10 La orice prelungire a mandatului de arest, avocatul combate prezentarea de către procuror a unor noi argumente în vederea prelungirii mandatului de arest și insistă asupra eliberării beneficiarului/clientului.

3.3 Activitatea avocatului în cadrul aplicării altor măsuri procesuale de constrângere.

3.3.1 Când izolarea beneficiarului/clientului nu este rațională, avocatul va solicita să se ia în considerare: starea sănătății; condițiile în care trăiește; componența familiei și alte particularități psiho-sociale ale beneficiarului/clientului.

3.3.2 La aplicarea arestării la domiciliu, beneficiarului/clientului i se va explica regimul juridic și consecințele nerespectării acestei măsuri preventive. Avocatul va solicita aplicarea unui regim de condiții cât mai benefic (posibilități largite de a menține contacte cu semenii sau rude, participarea la activități educative etc.).

3.3.3 În cazul în care organul de urmărire penală intenționează să aplice față de beneficiar/client, ca măsură preventivă, declarația de nepărsire a localității sau de nepărsire a țării, avocatul ar trebui să aducă argumente/să solicite ca, în schimb de la beneficiar/client să se ia angajamentul de a se prezenta, ca fiind o măsură care ar îmbunătăți situația acestuia. Avocatul va ține cont că beneficiarul/clientul, ar putea să nu înțeleagă pe deplin în ce constă declarația de nepărsire a localității.

Capitolul 4. STANDARDE CU PRIVIRE LA APĂRARE ÎN CADRUL URMĂRIII PENALE (FAZA PRE-JUDICIARĂ)

4.1 Acțiuni cu caracter general ale avocatului în cadrul urmăririi penale.

4.1.1. Pentru a asigura participarea avocatului la toate acțiunile procesuale la care participă beneficiarul/clientul, avocatul ia toate măsurile pentru a-și planifica adecvat timpul, inclusiv solicită organului de urmărire penală respectarea termenului legal de anunțare a apărătorului despre data, timpul și locul desfășurării acțiunii procesuale preconizate.

4.1.2. Avocatul efectuează propria investigație asupra cauzei pentru a asigura reprezentarea efectivă a beneficiarului/clientului și, după evaluarea personală a valorii probante a informației colectate, solicită organului de urmărire penală administrarea probelor conform procedurilor relevante. Această investigație poate include, dar nu se limitează la următoarele:

4.1.2.1. Examinarea locului comiterii infracțiunii prin cercetare minuțioasă a detaliilor relevante, făcând notițe, înregistrări foto sau video ale aspectelor relevante, cu excepția cauzelor în care locul comiterii infracțiunii nu poate servi drept o potențială sursă de probe ale apărării sau locul respectiv este inaccesibil din motive obiective;

4.1.2.2. Identificarea potențialilor martori ai poziției apărării, discutând cu toate persoanele menționate de beneficiar/client în vederea identificării a celor, care ar da declarații în apărarea beneficiarului/clientului. În funcție de circumstanțele cauzei și informația relatată de martori, avocatul decide necesitatea și oportunitatea de a-i solicita organului de urmărire penală audierea martorului;

4.1.2.3. Dacă avocatul are nevoie de obținerea unor cunoștințe de natură extrajudiciară prin solicitarea expertizei sau consultației specialistului în susținerea unei anumite poziții de apărare sau a combaterii acușării, avocatul solicită desemnarea unei expertize sau a unui specialist în condițiile prevăzute de legislația în vigoare. În cazul refuzului, avocatul va ataca conform procedurii în vigoare.

4.1.3 La efectuarea oricărei acțiuni procesual penale, avocatul trebuie să explice beneficiarului/clientului procedura în termeni pe care acesta îi înțelege, iar pe parcurs urmează

să folosească un limbaj clar și să țină cont de educația beneficiarului/clientului, gradul de maturitate și înțelegerea acestuia, evitând acronime și cuvinte sau fraze tehnice ori legale.

4.1.4 Avocatul are obligația să se asigure că beneficiarul/clientul înțelege ceea ce are loc. Dacă avocatul are dubii în privința înțelegerii beneficiarului/clientului despre ceea ce are loc, va solicita oprirea acțiunii și încercarea depășirii problemei create, cu apelarea, în caz de nevoie, la ajutorul unui specialist.

4.1.5 Avocatul va ține cont de bunăstarea beneficiarului/clientului, asigurându-se că reacțiile organului de drept, altor participanți pe parcursul acțiunii sunt proporționale cu circumstanțele cazului și personalitatea beneficiarului/clientului. Avocatul va utiliza un limbaj respectuos și neutru în cadrul acțiunilor procesuale și va solicita același lucru și de la ceilalți participanți.

4.1.6 Avocatul va atrage atenție asupra respectării aspectelor legale ale citării beneficiarului/clientului.

4.1.7 Avocatul va atenționa organul de urmărire penală dacă acțiunea procesuală are loc prea mult timp încât să-l obosească sau chiar traumatizeze pe beneficiar/client.

4.1.8 Avocatul va ține cont că aranjamentul fizic al sălii sau spațiului unde are loc acțiunea procesuală poate să aibă o influență și să intimideze beneficiarul/clientul. Mediul fizic pentru audiere sau pentru desfășurarea altor acțiuni de investigare nu trebuie să fie amenințător sau copleșitor și în așa fel să-i împiedice să participe sau să înțeleagă procedura.

4.1.9 Acțiunile de urmărire penală, dacă este posibil, trebuie să aibă loc într-un spațiu unde toți participanții sunt la același sau aproape la același nivel. Participanții trebuie să șadă suficient de alături unul de altul astfel încât să fie posibil să discute fără a ridica vocea.

4.1.10 Avocatul participă la toate acțiunile procesuale la care participă beneficiarul/clientul, din momentul preluării cauzei și până la finalizarea acordării asistenței juridice.

4.1.11 Până la începerea oricărei acțiuni procesuale, avocatul se pregătește pentru acțiunea respectivă și pregătește și beneficiarul/clientul. Astfel, avocatul explică beneficiarului/clientului scopul și procedura acțiunii respective, drepturile, precum și posibilitatea sau necesitatea acestuia de a refuza participarea la acțiunea procesuală respectivă.

4.1.12 La sfârșitul oricărei acțiuni procesuale avocatul trebuie să comunice beneficiarului/clientului ce va urma.

4.1.13 Dreptul la un proces echitabil implică egalitatea armelor și anume posibilitatea oricărei dintre părți de a-și expune cauza în fața instanței, în condiții în care să nu o dezavantajeze în fața părții adverse. Acest principiu presupune și respectarea dreptului la apărare și a contradictorialității, impunând un echilibru între acuzator și apărare. Partea apărării nu are un rol pasiv, adică doar de a monitoriza și reacționa la încălcările părții acuzării, ci unul activ în procesul penal. În acest sens partea apărării urmează să administreze probe și la etapa urmăririi penale. Astfel, apărătorul admis în procesul penal este în drept să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații, certificate, caracteristici și alte documente, precum și opinia specialistului. Celelalte probe se obțin prin intermediul organului de urmărire penală, procurorului, judecătorului de instrucție. Astfel, avocatul este încurajat să adopte o strategie de apărare activă de la inițierea cauzei în vederea acordării asistenței calitative beneficiarului/clientului.

4.1.14 Apărătorul are dreptul să participe la toate acțiunile procesuale efectuate la solicitarea sa. În acest sens, avocatului i se recomandă să solicite organului de urmărire penală și / sau judecătorului de instrucție să participe la audierea martorilor propuși de apărare, la confruntările solicitate de avocat, chiar dacă acestea sunt efectuate între alți subiecți procesuali decât bănuitul, învinuitul.

4.2 Asistența avocatului în cadrul acțiunilor desfășurate cu participarea nemijlocită a beneficiarului/clientului.

4.2.1. În timpul acțiunii procesuale, avocatul urmărește asigurarea legalității realizării acțiunii și previne exercitarea oricărei influențe, ce ar putea în mod obiectiv prejudicia interesele beneficiarului/clientului, inclusiv prin repetarea sau invitarea să repete explicațiile sau declarațiile date anterior de către beneficiar/client.

4.2.2 În cazul unor suspiciuni de înscriere incorectă sau distorsionate a informației colectate în rezultatul unei acțiuni procesuale, avocatul solicită organului de urmărire penală fotografierea sau înregistrarea video sau audio a acțiunii procesuale. În caz de refuz, avocatul solicită permisiunea de a fotografia sau înregistra cu propriul echipament. În caz de refuz neîntemeiat, avocatul depune plângere la organul ierarhic superior și notează obiecțiile sale în procesul-verbal și / sau înaintează cerere de recuzare a ofițerului de urmărire penală ori a procurorului, după caz.

4.2.3 În timpul audierii beneficiarului/clientului, avocatul solicită organului de urmărire penală permisiunea pentru beneficiar/client inițial să povestească fără întreruperi, și doar după aceasta

să-i fie adresate întrebări. Avocatul urmărește și obiectează la orice întrebare sugestivă adresată beneficiarului/clientului său de către organul de urmărire penală sau alți participanți la acțiunea procesuală.

4.2.4 Avocatul va studia procesul-verbal al acțiunii procesuale și se va convinge că faptele constatate au fost descrise detaliat și nu există omisiuni sau date eronate, interpretări ale reprezentantului organului de urmărire penală, (de exemplu la audieri, confruntări se pot întâlni situații când nu sunt scrise declarațiile propriu zise ale persoanei audiate, ci ceea ce a formulat reprezentantul organului de urmărire penală din declarațiile persoanei audiate, în acest caz declarațiile fiind denaturate și încălcându-se prevederile codului de procedură penală). În cazul în care avocatul observă omisiuni sau date eronate incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale, acesta va scrie obiecțiile sale în procesul verbal respectiv. Dacă este cazul, avocatul va depune plângere și/sau va solicita excluderea sau declararea nulității probei respective din prezenta cauză.

4.2.5 Trebuie evitat ca procesul-verbal să fie întocmit în timpul relatării libere dacă pentru aceasta beneficiarul/clientul ar trebui întrerupt după fiecare frază, fiind nevoit să aștepte până când cele declarate de el sunt consemnate în procesul-verbal. Aceasta poate genera inconsistența declarațiilor, acesta pierzând firul relatării, precum și blocaje în comunicare.

4.2.6 Beneficiarul/clientul va scrie personal declarațiile numai în cazul în care dorește acest lucru. Avocatul îl va întreba despre aceasta în caz că organul de urmărire îi propune scrierea declarațiilor.

4.2.7 Avocatul va urmări ca participanții la acțiunile procesuale să fie preîntâmpinați despre inadmisibilitatea divulgării datelor din cadrul acțiunii procesuale.

4.2.8 Avocatul reține prin înscrisuri/notițe conținutul acțiunilor procesuale la care participă, completând astfel dosarul în apărare.

4.2.9 După caz, avocatul, ținând cont de circumstanțele concrete ale faptei și în funcție de poziția de apărare adoptată, întocmește referință la actul de învinuire (rechizitoriu) prezentat de acuzare, punctând incertitudinile acuzării.

4.3 Acțiuni ale avocatului orientate spre aplicarea măsurilor alternative.

4.3.1 Aplicarea măsurilor alternative în primul rând vizează soluțiile existente de încetare a urmăririi penale, iar mai apoi soluțiile prevăzute de procesele speciale (suspendarea condiționată a urmăririi

penale, acordul de recunoaștere a vinovăției, acceptarea probelor acuzării și derularea unui proces judiciar simplificat).

4.3.2 Avocatul va informa și consulta beneficiarul/clientul în detaliu cu privire la posibilitatea de a recurge la o procedură sau soluție alternativă.

4.3.3 Avocatul trebuie să explice eventualele consecințe ale fiecărei opțiuni (de exemplu, de a recunoaște vinovăția, de a întreprinde anumite acțiuni, existența unui cazier judiciar etc.).

4.3.4 Pe baza informațiilor corespunzătoare, juridice sau de altă natură, beneficiarii/clientii ar trebui să beneficieze de posibilitatea de a alege sau, după caz, exprima opinia în privința soluției alternative care va fi solicitată/aplicată.

4.3.5 Recurgerea la măsurile alternative va avea loc atunci când beneficiarul/clientul recunoaște faptele și circumstanțele care i se impută, iar avocatul este satisfăcut că o asemenea recunoaștere este susținută factual.

4.3.6 Avocatul nu va recomanda admiterea responsabilității și participarea la aplicarea măsurilor alternative cu scopul de a obține o soluționare mai rapidă a cazului și convenabilă pentru avocat.

4.3.7 Pe de altă parte, este contrar eticii profesionale și constituie o încălcare gravă a standardelor de acordare a unei asistențe eficiente cazurile în care avocatul va tergiversa recomandarea/aplicarea măsurilor alternative în scopul de a participa la mai multe acțiuni procesuale, pentru a putea cere/justifica un onorariu mai mare.

4.3.8 Dacă avocatul nu este convins de vinovăția beneficiarului/clientului sau consideră că există o probabilitate foarte mică ca acesta să fie recunoscut vinovat, iar beneficiarul/clientul, după discuții în care le-au fost explicate detaliat consecințele, insistă asupra încetării urmăririi din motive de expediență, acesta în principiu trebuie să aleagă să asiste în continuare clientul în decizia pe care a luat-o.

4.3.9 Refuzul, de exemplu, de a semna un acord de împăcare sau recomandarea de a alege în cazurile descrise în punctul anterior a unui alt avocat ar trebui să fie excluse, deoarece avocatul va pune în aceeași dilemă un alt coleg de al său, fără ca situația să fie rezolvată ca atare.

4.3.10 Excepții de la recomandarea anterioară pot fi cazurile în care avocatul consideră că nu a avut o relație de încredere suficientă cu beneficiarul/clientul, iar un alt avocat ar putea să aibă o prestație mai bună în acest sens sau în cazurile când soluția adoptată contravine profund opiniei personale a avocatului despre impactul deciziei asupra intereselor legitime ale beneficiarului/clientului.

4.3.11 Serviciile avocatului pe cauzele penale care prevăd posibilitatea împăcării părților, precum și negocierile legate de soluționarea acțiunii civile într-o cauză penală sunt indisolubil legate de volumul asistenței juridice calificate pe care avocatul urmează să o acorde.

4.3.12 Avocatul va avea un rol activ în ceea ce privește ajutorarea părților în a negocia o împăcare. Avocatul trebuie să le ofere acestora suficiente instrumente și sfaturi pentru a duce la bun sfârșit negocierea. Aceasta, însă, nu exclude implicarea plenară a beneficiarului/clientului în negocieri, care ar putea fi atât o ocazie pentru realizarea dreptului la participare, cât și o posibilitate de asumare a responsabilității din partea acestuia și o oportunitate de reabilitare.

4.3.13 Avocatul va informa prompt beneficiarul/clientul despre orice propunere de împăcare pe care a primit-o sau despre alte discuții în acest sens pe care le-a avut cu partea vătămată.

4.3.14 Avocatul va ține cont că împăcarea în principiu nu presupune în mod obligatoriu recunoașterea vinovăției și, deci, poate fi folosită ca alternativă pentru art. 54 și art. 55 Cod penal dacă aceasta o dictează cazul.

4.3.15 Pentru a ajunge la un acord, avocatul ar putea încuraja părțile să meargă la un mediator, pentru ca să discute conflictul lor.

4.3.16 Dacă apărarea promovează încetarea urmăririi penale în baza art. 54 și art. 55 Cod penal, avocatul va acumula și prezenta procurorului probe și argumente pentru aplicarea unei asemenea soluții.

4.3.17 Pentru plasarea beneficiarului/clientului într-o instituție specială este necesară autorizația judecătorului de instrucție. În acest scop, procurorul, după adoptarea ordonanței de încetare a procesului penal, înaintează un demers privind liberarea beneficiarului/clientului de răspundere penală, cu plasarea acestuia într-o instituție specială. La determinarea soluției de încetare a procesului penal cu plasarea beneficiarului/clientului într-o instituție specială este obligatoriu deja să existe referatul presentențial care va fi luat în considerare la aplicarea soluției date.

Capitolul 5. STANDARDE CU PRIVIRE LA APĂRARE LA FAZA DE JUDECARE A CAUZEI

5.1 Recomandări privind pregătirea avocatului pentru examinarea cauzei în judecată.

5.1.1 Pregătirea pentru examinarea cauzei în judecată se va axa, în principal, pe pregătirea apărării și pe pregătirea beneficiarului/clientului pentru participarea efectivă în cadrul instanței de judecată.

5.1.2 În fiecare cauză avocatul prezintă în ședința preliminară lista probelor în temeiul cărora își formulează poziția apărării pentru a fi cercetate în cadrul judecării cauzei, inclusiv cele ce nu au fost cercetate pe parcursul derulării urmăririi penale, prezentând copii tuturor participanților la cauza respectivă.

5.1.3 În scopul asigurării examinării cauzei în ședința de judecată sub toate aspectele și în deplină măsură, avocatul întreprinde cumulul de acțiuni utilizând orice mijloc neinterzis de lege, ce va garanta apărarea efectivă a beneficiarului/clientului.

5.1.4 Avocatul care a intervenit la etapa judecării cauzei în procesul examinării probelor solicită timp suficient și asigurarea posibilităților pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele deja cercetate în instanța de judecată și a se va pregăti de participarea mai departe la judecarea cauzei. După caz, dacă este nevoie de concretizat anumite circumstanțe, avocatul solicită președintelui ședinței de judecată repetarea cercetării unor probe deja administrate în ședință până la schimbarea avocatului .

5.1.5 În cazul în care, terminarea urmăririi penale poate duce la decăderea temeiurilor pentru aplicarea măsurilor preventive, avocatul va examina această chestiune și, după caz, va înainta în instanță o cerere de revocare sau înlocuire a măsurii preventive.

5.1.6 Până la începerea examinării cauzei în fond, avocatul trebuie să se asigure că desfășurarea procesului va avea loc în condiții optime. În acest sens, avocatul poate insista ca procesul judiciar să se desfășoare nu în biroul personal al judecătorului, dar în sala de judecată special amenajată pentru desfășurarea procesului. Totuși, avocatul nu va aplica rigid reguli în această privință. De exemplu, uneori biroul judecătorului poate fi o locație mai binevenită decât sala de ședințe.

5.1.7 Avocatul va acorda atenție localizării în spațiu a participanților. Se recomandă ca beneficiarul/clientul să se afle lângă avocatul care-i apără interesele sau în imediata apropiere a acestuia pentru asigurarea consultării acestuia pe tot parcursul procesului.

5.1.8 Avocatul se va asigura ca beneficiarul/clientul să aștepte începerea ședinței într-un loc separat de alți participanți, pentru ca să nu fie expus intimidării, limbajului ofensiv sau abuzului.

5.2 Recomandări privind participarea avocatului în cadrul examinării cauzei în fond.

5.2.1 Avocatul ține cont de principiul contradictorialității dezbaterilor judiciare și reacționează la orice încălcare a acestui principiu din partea instanței de judecată.

5.2.2 Avocatul urmărește ca instanța să asigure desfășurarea judecării cauzei în termen rezonabil, mai ales atunci când se solicită în mod preferențial respectarea acestuia (inculpatul este în arest preventiv) și se va angaja personal să evite tergiversarea din motivul realizării obligațiilor sale. În acest sens, avocatul utilizează toate pârghiile legale pentru a asigura prezența martorilor solicitați și ia măsurile rezonabile în cazul în care procurorul nu și-a respectat obligațiunea de a asigura prezența martorilor, spre exemplu prin solicitarea excluderii martorului a cărui prezență nu este asigurată.

5.2.3 Avocatul urmărește examinarea probelor în ședința de judecată și reține prin înscrisuri/notițe conținutul acestora, completând astfel dosarul în apărare.

5.2.4 Avocatul obiectează împotriva acțiunilor ilegale ale tuturor participanților în proces și/sau împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată, dacă aceasta o cere asigurarea drepturilor și intereselor beneficiarului/clientului, urmărind consemnarea acestora în procesul-verbal al ședinței de judecată și/sau examinarea lor de către președintele ședinței de judecată cu emiterea de către ultimul a unei hotărâri referitoare la conținutul obiecțiilor.

5.2.5 La audierea inculpatului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și/sau a martorilor, avocatul utilizează metode diversificate de interogare, inclusiv prin adresarea întrebărilor încrucișate.

5.2.6 Avocatul lucrează permanent cu materialele cauzei penale, prezentând inculpatului, părții vătămate, martorului imagini video, foto, corpuri delictive, dacă este relevant.

5.2.7 În cazul în care avocatul depistează declarații contradictorii ale participanților la proces depuse la urmărirea penală și la examinarea cauzei în instanța de judecată, avocatul va adresa întrebarea cu privire la veridicitatea căror declarații participantul respectiv le susține, cu notarea acestora în procesul-verbal al ședinței și/sau înregistrării răspunsului.

5.2.8 Pe parcursul examinării cauzei în instanța de judecată pot să apară situații ce țin de posibilitatea învinuirii altor inculpați în vederea apărării clientului său, care pot duce inclusiv la situații de conflict între avocat și beneficiar/client. Conform normelor generale, avocatul apără drepturile și interesele clientului său, iar sarcina învinuirii nu aparține avocaturii, ci procurorului. Însă, pentru îmbunătățirea situației beneficiarului/clientului, avocatul poate să analizeze probele în privința altui inculpat pe care nu-l reprezintă, probe care demonstrează că nu beneficiarul/clientul său ar fi comis infracțiunea. Avocatul trebuie să administreze și analizeze doar acele probe care combat învinuirea adusă clientului său sau pun la îndoială această învinuire, ori să analizeze circumstanțele atenuante. Dacă este nevoie, în discursul său avocatul poate să aprecieze circumstanțele ce țin de alt învinuit. Astfel, avocatul urmează să administreze și să analizeze toate circumstanțele care sunt importante pentru beneficiarul/clientul său, chiar dacă acestea pun într-o situație mai puțin favorabilă alt inculpat.

5.2.9 În cadrul derulării cercetării judecătorești a probelor avocatul, dacă consideră că probele prezentate în instanță sunt insuficiente pentru confirmarea poziției apărării, solicită instanței de judecată amânarea ședinței de judecată pe o perioadă de până la o lună pentru a prezenta probele suplimentare în consolidarea apărării. Această situație apare în cazuri excepționale, când apărarea nu a reușit să colecteze și să prezinte toate probele în termen rezonabil.

5.2.10 În cazul modificării învinuirii adusă inculpatului în sensul agravării ei de către acuzare în ședința de judecată, avocatul pregătește o nouă poziție de apărare prin prezentarea unei referințe la învinuirea nou adusă, prezentarea de noi probe, după caz, solicitând termen necesar pentru pregătirea apărării.

5.2.11 Avocatul va solicita examinarea corpurilor delictive, cercetarea documentelor și proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale în orice moment al cercetării judecătorești, atrăgând atenția instanței de judecată asupra circumstanțelor importante și convenabile apărării, urmărind consemnarea acestui fapt în procesul-verbal al ședinței de judecată și / sau înregistrarea acestora conform normelor în vigoare.

5.2.12 În fiecare cauză avocatul pregătește pledoaria pentru dezbaterile judiciare, depunând-o instanței sub forma concluziilor scrise, indicând asupra soluției propuse pentru prezenta cauză. După caz, avocatul solicită termen pentru pregătirea pentru dezbateri.

5.2.13 Concluziile scrise ale apărării se formulează în baza rezultatelor obținute ca urmare a promovării poziției de apărare și convenite anterior cu beneficiarul/clientul. Avocatul nu poate solicita o altă soluție asupra cauzei, decât cea acceptată de către beneficiar/client, cu excepția cazului în care beneficiarul/clientul recunoaște vinovăția, iar avocatul solicită achitarea persoanei, precum și în situația când beneficiarul/clientul este iresponsabil sau minor.

5.2.14 Avocatul poate solicita reluarea cercetării judecătorești în cazul în care au apărut probe noi, ce nu au fost examinate în cadrul cercetării judecătorești. În acest caz avocatul urmează să explice instanței care sunt acele probe noi.

5.2.15 Avocatul pledează în dezbaterile judiciare în limitele cauzei ce se judecă, dar nu este mărginit în durata de timp. În același timp, se recomandă ca avocatul să-și structureze pledoaria pentru o perioadă de timp rezonabilă, în vederea evitării pierderii atenției instanței. În acest scop, avocatul își pregătește pledoaria din timp, o structurează logic și coerent, recomandabil de a începe și a finisa pledoaria cu cele mai importante aspecte ce urmează a fi reținute de instanță. Nu se recomandă includerea detaliilor ce nu sunt relevante pentru poziția apărării, precum și repetarea detaliată a faptelor, dacă nu se dispută acestea. În timpul prezentării pledoariei, avocatul ține cont de regulile retorice pentru a fi convingător și a capta atenția instanței de judecată. Avocatul poate utiliza imagini și alte mijloace pentru fi mai convingător și a capta atenția instanței de judecată.

5.2.16 După caz, avocatul solicită cuvânt în replică în legătură cu conținutul discursurilor celorlalți participanți la proces.

5.2.17 Avocatul oferă îndrumare/explicație beneficiarului/clientului asupra chestiunilor la care acesta urmează să se refere în timpul alocat ultimului cuvânt.

5.2.18 În cazul în care învinuirea nu s-a confirmat, avocatul explică beneficiarului/clientului procedura de reabilitare și de solicitarea reparării prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală, procuraturii sau ale instanței de judecată.

5.2.19 După pronunțarea și înmânarea copiei de pe sentință, avocatul explică beneficiarului/clientului conținutul sentinței în termeni clari și pe înțelesul clientului, precum și modalitatea de utilizarea căilor ordinare de atac ale sentinței.

5.3 Asigurarea drepturilor beneficiarului/clientului în cadrul căilor de atac.

5.3.1. După pronunțarea sentinței, avocatul trebuie să comunice și să explice beneficiarului/clientului într-un limbaj adaptat nivelului său de înțelegere despre măsurile care pot fi luate. Avocatul trebuie să explice nu numai natura juridică și posibilitatea unui apel/recurs, dar și consecințele legale și nejuridice (de exemplu, timpul necesar, prezența la ședințe suplimentare etc.) ale acestuia.

5.3.2 Avocatul declară în termen de apel sau recurs cerere de contestare a hotărârii din numele său sau al beneficiarului/clientului, convenind preventiv conținutul cererii cu acesta.

5.3.3 Dacă beneficiarul/clientul după consultările care le-a avut cu avocatul dorește să declare apel, avocatul va întocmi cererea în interesul acestuia sau, după caz, îl va ajuta pe acesta să întocmească cererea. Avocatul va lua asupra sa eforturile de depunere a cererii de apel/recurs în cazul în care aceasta este întocmită de către beneficiar/client.

5.3.4 Dacă avocatul nu consideră că este necesar de a declara apel/recurs, dar beneficiarul/clientul insistă, avocatul îl va ajuta să întocmească cererea, care, în acest caz, poate să fie semnată de beneficiar/client.

5.3.5 Dacă beneficiarul/clientul nu dorește să declare apel/recurs, iar avocatul consideră că aceasta este în interesul lui, avocatul va înainta cererea respectivă și va explica dreptul acestuia de a-l înlocui cu un alt avocat în cazul în care nu este de acord cu cererea înaintată.

5.3.6 Avocatul nu va folosi căile de atac în mod nejustificat sau pentru a obține un onorariu suplimentar.

5.3.7 Privarea de libertate trebuie să fie o sancțiune excepțională și pe o perioadă minimă. Aplicarea acesteia, mai ales pentru infracțiunile săvârșite pentru prima dată și care nu prezintă un pericol social sporit, poate fi un motiv suficient de întocmire a unei cereri de apel/recurs care ar urmări individualizarea corectă a pedepsei.

5.3.8 În cazul în care inculpatul a depus apel în termen și la etapa dată intervine avocatul, ultimul în termen stabilit de lege va declara apel suplimentar, invocând motivele de fapt și de drept adăugătoare.

5.3.9 Avocatul explică clientului chestiunile referitoare la termeni, efectele căilor ordinare de atac și alte aspecte importante cum ar fi repunerea în termen efectul suspensiv, devolutiv și extensiv al apelului; efectul devolutiv și extensiv al recursului; neagravarea situației în propriul apel sau recurs; limitele judecării apelului și recursului etc.

5.3.10 Avocatul, ținând cont de circumstanțele concrete ale faptei și în funcție de poziția de apărare adoptată, întocmește referință la cererea de apel prezentată de acuzare sau alt participant, evidențiind incertitudinile acuzării și, dacă e cazul, prezentând într-o manieră expresiv pozitivă personalitatea inculpatului.

5.3.11 Avocatul va anexa la cererea de apel lista de acte corespunzătoare, dacă a invocat administrarea de noi probe conform procedurii fixate de prevederile legale.

5.3.12 Ca și în cazul instanței de fond, avocatul va explica beneficiarului/clientului decizia instanței de apel/recurs și mijloacele legale de apărare disponibile în continuare.

5.3.13 Avocatul care a reprezentat beneficiarul/clientul pe parcursul procesului până când hotărârea a devenit definitivă și irevocabilă trebuie să fie pregătit să continue reprezentarea acestuia și la etapa executării hotărârii. În special, în cazurile în care legislația prevede posibilități largi de eliberare condiționată înainte de termen de la executarea pedepsei privative de libertate. Avocatul trebuie să anunțe beneficiarul/clientul despre aceste posibilități atunci când acestea intervin .

5.3.14 Avocatul explică beneficiarului/clientului conținutul hotărârii adoptate și eventualele modalități de contestare în instanțele naționale sau internaționale.

5.3.15 Avocatul trebuie să anunțe beneficiarul/clientul despre momentul când obligațiile pe care acesta le are față de el încetează și eventualele contacte pe care beneficiarul/clientul și avocatul ar putea să le aibă pe acest caz.

5.3.16 În calitate de ultimă acțiune, avocatul va solicita beneficiarului/clientului să ofere opiniile lui în privința serviciilor prestate. Avocatul ar putea să aibă un formular de evaluare care ar putea fi completat și trimis prin poștă pentru a se asigura anonimatul.

Capitolul 6.

ASISTENȚA JURIDICĂ ÎN CADRUL PROCEDURILOR SPECIALE

6.1.1. Legislația procesuală prevede mai multe proceduri speciale. În asemenea situații, rolul avocatului este de a constata dacă procedura ce urmează a fi aplicată corespunde interesului beneficiarului/clientului.

6.1.2 Avocatul va ține cont că procedurile speciale care prevăd simplificarea procesului sunt, de regulă, preferabile unui proces judiciar deplin și de aceea avocatul trebuie să promoveze o astfel de soluție ca parte a strategiei de apărare.

6.1.3. Avocatul ia toate măsurile pentru a asigura încetarea procesului penal la etapa urmăririi penale. În acest sens, avocatul ia toate măsurile pentru utilizarea uneia sau câteva din următoarele posibilități:

- împăcarea părților - în acest sens, avocatul poartă discuții privitor la cauză și prejudiciul pretins cu partea vătămată, negociază acordul de împăcare și recomandă implicarea unui mediator în cazurile relevante,
- solicită liberarea de răspundere penală,
- solicită liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională,
- solicită liberarea condiționată de răspundere penală.

6.1.4. Avocatul va solicita aplicarea procedurii de suspendare condiționată a urmăririi penale față de beneficiar/client când nu a fost posibilă aplicarea măsurilor alternative care ar duce la încetarea urmăririi penale.

6.1.5. Înainte de înaintarea cererii, avocatul va explica beneficiarului/clientului esența acestei proceduri și va obține consimțământul acestuia pentru o astfel de soluționare a cazului.

6.1.6. Avocatul va pregăti argumentele și probele necesare care ar determina soluționarea favorabilă a acestei cereri (beneficiarul/clientul anterior nu a săvârșit alte fapte antisociale și solicită acordarea unei șanse de corectare; fapta săvârșită de către beneficiar/client nu are o rezonanță socială în localitatea respectivă; climatul social (familia, locul de studii, locul de trai) face posibilă resocializarea acestuia fără a fi supus judecății).

6.1.7. Ordonanța de suspendare condiționată a urmăririi penale se înmânează beneficiarului în prezența apărătorului. Avocatul va explica beneficiarului/clientului esența și consecințele nerespectării obligațiilor stabilite.

6.1.8. Avocatul va continua asistarea beneficiarului/clientului în funcție de necesitate. De exemplu, dacă ordonanța de suspendare condiționată a urmăririi penale a fost contestată de partea vătămată la judecătorul de instrucție; la încălcarea ordinii publice sau la comiterea unei fapte antisociale de către beneficiar/client în cadrul termenului de probă, avocatul va examina minuțios circumstanțele pentru a putea aduce argumente că nu a avut loc o încălcare cu rea-credință a obligațiilor de către beneficiar/client, care ar duce la invalidarea instituției liberării condiționate de răspundere penală.

6.1.9. La expirarea termenului de probă, avocatul va aduce argumente despre respectarea condițiilor de către beneficiar/client în termenul de probă și oportunitatea emiterii unei ordonanțe de încetare a urmăririi penale cu liberare de răspundere penală.

6.1.10. Avocatul recomandă beneficiarului/clientului să accepte propunerea procurorului de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției doar în cazul în care este sigur că procurorul deține probe suficiente pentru acuzarea beneficiarului/clientului și avocatul este sigur că nu ar putea obține în procesul obișnuit un rezultat similar limitei maxime a celei mai aspre pedepse prevăzute de legea penală pentru infracțiunea respectivă, redusă cu o treime.

6.1.11. Avocatul explică detaliat consecințele încheierii acordului de vinovăție pentru beneficiar/client, inclusiv avantajele și dezavantajele acestuia din perspectiva apărării drepturilor acestuia.

6.1.12. În cazul în care beneficiarului/clientului a decis încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, avocatul îl asistă la toate etapele de negociere și încheiere a acestuia și participă la ședința cu privire la acceptarea acordului de recunoaștere a vinovăției.

6.1.13. În cazul eventualității încheierii unui acord, avocatul își va axa activitatea sa pe:

- a. evaluarea oportunității de a încheia un acord,
- b. informarea clientului/beneficiarului despre această oportunitate,
- c. convingerea procurorului despre rezonabilitatea încheierii unui acord în caz că este nevoie (omisiunea de a negocia este o asistență inefficientă),
- d. negocierea unei poziții cât mai favorabile beneficiarului/clientului.

6.1.14. Avocatul nu ar trebui să presupună că clientul/beneficiarul este vinovat și (sau) că acordul de recunoaștere a vinovăției este soluția cea mai potrivită fără să se documenteze în acest sens. Încheierea

unui acord de recunoaștere a vinovăției trebuie să fie una din variantele posibile atunci când avocatul elaborează strategia de apărare, dar nu cea mai importantă. În afară de acordul de recunoaștere a vinovăției, avocatul trebuie să ia în considerare posibilitatea aplicării altor alternative mai avantajoase pentru beneficiarul/clientul său.

6.1.15. Înainte de a începe negocierea cu procurorul, avocatul trebuie:

- a. Să fie minuțios familiarizat atât cu versiunea procurorului despre circumstanțele cazului, cât și cu versiunea beneficiarului/clientului;
- b. Să se documenteze în întregime despre antecedentele penale ale persoanei și să evalueze influența acestora asupra soluției probabile;
- c. Să cunoască dacă procurorul poate dovedi vinovăția. Deseori, tocmai în ziua judecării se constată dacă toți martorii se vor prezenta sau doresc să facă declarații, precum și dacă sunt prezente alte probe de învinuire;
- d. Să cunoască dacă poate prezenta anumite argumente legale ce ar duce la respingerea anumitor probe.

6.1.16. Avocatul ar trebui să încerce să investigheze independent învinuirile aduse. Aceasta se face, atât prin analiza informației puse la dispoziție de procuror sau client/beneficiar, cât și prin studierea dosarului (dacă s-a ajuns la această etapă), identificarea și interviuarea potențialilor martori, identificarea probelor materiale etc.

6.1.17. Avocatul are o obligație specială de informare a beneficiarului/clientului în privința acordului de recunoaștere a vinovăției și, mai ales, în privința drepturilor pe care le are în legătură cu acordul de recunoaștere, consecințele acordului (sau, după caz, recunoașterii probelor în acuzare), explicarea tuturor aspectelor cazului (admisibilitatea unor probe, posibile încălcări care pot fi folosite în favoarea clientului etc.), posibilitățile de apărare dacă nu s-ar recurge la această procedură și probabilitatea condamnării/pedepsei în cazul procedurii generale.

6.1.18. Avocatul va informa beneficiarul/clientul despre opțiunea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției sau posibilitatea judecării pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, dacă suspendarea condiționată a urmăririi penale nu a fost posibilă, iar avocatul ajunge la concluzia că în baza probelor existente beneficiarul/clientul probabil va fi condamnat pentru infracțiunea care i se impută.

6.1.19. Avocatul va ține cont de faptul că, de obicei, acordul de recunoaștere a vinovăției este mai puțin convenabil ca procedură și efecte, decât procedura judecării în baza recunoașterii probelor administrate de acuzare. Totuși, acestea au multe în comun în ceea ce privește activitatea avocatului.

Capitolul 7

ASISTENȚA JURIDICĂ ÎN CADRUL EXECUTĂRII PEDEPSEI

7.1. În scopul protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, precum și acordarea de ajutor condamnaților la adaptarea lor socială, avocatul se informează despre modul și condițiile executării pedepsei, mijloacele de corijare a condamnaților, modul de executare a măsurilor de siguranță și preventive.

7.2. Avocatul informează beneficiarul/clientul despre caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești definitive, devenind executorii și a ordonanțelor procurorului privind încetarea urmăririi penale.

7.3. Avocatul urmărește procesul de soluționare a chestiunilor prevăzute de lege de către instanță în procesul de executare a hotărârilor judecătorești și explică beneficiarului/clientului posibilitatea și ordinea legală a contestării acestei proceduri.

7.4. În cazul în care există suspiciuni și neclarități ce au apărut în procesul punerii în executare a pedepselor, avocatul se va adresa cu cerere către instanța care a adoptat hotărârea ce a rămas definitivă pentru a obține explicații pe acest fapt.

7.5. Avocatul îndrumă și explică beneficiarului/clientului modalitatea de solicitarea reabilitării judecătorești, care urmează a fi adresată instanței de la locul de trai al persoanei care solicită reabilitarea.

7.6 Avocatul trebuie să informeze beneficiarul/clientul în legătura cu situația curentă a asistenței și reprezentării și să răspundă cu promptitudine oricăror solicitări de informare din partea beneficiarului/clientului. Avocatul va explica beneficiarului/clientului împrejurările cauzei, situația curentă, posibilele evoluții viitoare și eventualele rezultate, în mod rezonabil, corespunzător cu împrejurările concrete ale cazului. În același mod avocatul va informa și beneficiarul/clientul aflat în detenție, inclusiv prin vizitarea acestuia la locul de detenție, ori de câte ori va fi cazul.

Capitolul 8.

ASISTENȚA JURIDICĂ ÎN CADRUL INSTITUȚIILOR CONEXE

8.1 Medierea

8.1.1 Medierea reprezintă o modalitate alternativă de soluționare a conflictului dintre părți pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane. Medierea este posibilă atât la urmărirea penală, cât și ulterior. Totuși, se recomandă ca avocatul, dacă o consideră oportună, să recomande cât mai curând posibil apelarea la mediere.

8.1.2 Serviciile unui mediator pot fi folosite pentru a ajunge la o împăcare cu partea vătămată care ar duce la încetarea urmăririi penale sau procesului penal (art. 109 CP și 276 CPP). În afară de aceasta, avocatul poate să folosească medierea și în cazul acestor, dar și altor infracțiuni pentru a negocia o soluție pentru acțiunea civilă înaintată.

8.1.3 În cazul altor infracțiuni, decât cele pentru care este posibilă împăcarea, avocatul poate sfătui beneficiarul/clientul, că un acord de mediere prin care acesta și-ar asuma unele angajamente față de victimă sau societate și pe care le-ar îndeplini ar putea fi folosit pentru a dovedi că corectarea lui este posibilă și fără supunerea la răspunderea penală (art. 54-55 CP, art. 57-58 CP și art. 483 CPP), liberarea condiționată de răspundere penală (art.59 CP, art.510-512 CPP), liberarea de pedeapsă datorită schimbării situației (art.94 CP), liberarea de pedeapsă a minorilor (art.93 CP), condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei (art.90 CP).

8.1.4 Rezultatele medierii ar putea fi folosite și pentru individualizarea pedepsei. Astfel, medierea poate „produce” fie circumstanțe pe care legea le recunoaște expres circumstanțe atenuante (căința sinceră, repararea benevolă a pagubei pricinuite sau înlăturarea daunei cauzate, contribuirea activă la descoperirea infracțiunii), fie alte împrejurări pe care judecătorul le-ar putea considera ca fiind atenuante.

8.1.5 În accepțiunea legislației cu privire la mediere, părți la medierea în cauzele penale sunt victima infracțiunii și făptuitorul. Avocatul doar asistă beneficiarul/clientul în procesul de mediere a cauzei.

8.1.6. Înainte de mediere avocatul va analiza și discuta cazul și poziția apărării cu beneficiarul/clientul.

8.1.7. Dacă se decide participarea apărătorului la mediere, iar partea vătămată are avocat, este o soluție corectă ca negocierile să aibă loc și în prezența avocatului părții vătămate.

8.1.8. Dacă participă la mediere, avocatul va căuta să ajungă în discuții la o soluție cât mai avantajoasă pentru beneficiar/client, fără a periclita succesul acestor negocieri. În acest sens, beneficiarul/clientul va abandona stilul adversarial.

8.1.9. Avocatul va fi cât mai creativ în ceea ce privește necesitățile victimei și posibilele soluții. Partea vătămată nu este totdeauna orientată spre recuperarea prejudiciului. În practică, unele victime sunt de acord să se împace cu condiția că au obținut scuze sincere din partea făptuitorului sau o promisiune a acestuia de a nu mai comite fapte ilegale pe viitor.

8.1.10 Interesele beneficiarului/clientului ar avea de suferit dacă unicul impediment pentru obținerea unui acord de împăcare ar fi dificultatea pentru el și familia acestuia să întoarcă suma pretinsă de victimă. În acest sens, avocatul ar putea acționa în sensul găsirii unei soluții potrivite (de exemplu: plata în rate, întocmirea unui contract de împrumut pe un termen mai îndelungat, oferirea unei prestații etc.) sau în sensul convingerii victimei de a reduce suma pretențiilor (informarea despre probabilitatea mică de a obține prin sentință satisfacerea unor pretenții, atragerea atenției la obținerea mai rapidă a unei recompense mai mici acum, în comparație cu ceva mai mult, dar poate foarte îndepărtat etc.).

8.1.11. Avocatul va consulta beneficiarul/clientul în privința acceptării sau nu a unei propuneri de acord de mediere prin discutarea avantajelor și dezavantajelor acordului propus, determinarea motivelor de ce acordul ar putea să (nu) fie în interesul beneficiarului/clientului.

8.1.12. Mediator este persoana care asistă părțile în procesul de mediere în vederea soluționării conflictului dintre ele. În cazul în care ca mediator a fost ales un avocat, acesta nu este în drept să accepte asistența sau reprezentarea ulterioară a intereselor uneia dintre părțile procesului de mediere în legătură cu conflictul mediat.

8.1.13 În cazul în care persoanei i se incriminează săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, inițiativa declanșării procedurii de mediere poate fi din partea: făptuitorului, victimei infracțiunii, organului de urmărire penală sau instanței de judecată cu acordul părților sau al uneia dintre părți, inclusiv din partea avocatului.

8.1.14. Medierea penală nu împiedică persoana de a renunța în orice moment la această procedură și de a apela la justiția tradițională.

8.1.15 Conținutul medierii nu poate fi obiectul relatărilor publice. Informația obținută în procesul de mediere nu poate fi divulgată și invocată de către părți și mediator în alt proces sau în fața altor instanțe.

8.2 Probațiunea.

8.2.1 Organele de probațiune constituie un pilon important în oferirea suportului și informațiilor relevante pentru individualizarea reacției legale față de infracțiunea comisă de beneficiar/client.

8.2.2 Avocatul poate utiliza următoarele tipuri de servicii oferite de Serviciul de probațiune:

- a. Reflectarea tabloului psihosocial al beneficiarului/clientului;
- b. Oferirea de informații referitor la familia beneficiarului/clientului și la mediul social din care provine;
- c. Asigurarea cooperării persoanei aflate în conflict cu legea penală și conformării ei la condițiile care i s-au stabilit prin hotărâre judecătorească;
- d. Consilierea subiectului probațiunii în rezolvarea dificultăților personale care au condus la săvârșirea infracțiunii;
- e. Coordonarea programelor sociale și a celor terapeutice pentru anumite categorii de beneficiari;
- f. Formularea de propuneri pentru instanța de judecată referitor la principalele activități care trebuie desfășurate cu beneficiarul/clientul în vederea facilitării procesului de prevenire a săvârșirii infracțiunii și soluționare a problemelor psihosociale.

8.2.3 La pornirea urmăririi penale, avocatul va solicita de la procuror informații privind înaintarea demersului pentru întocmirea referatului presentențial de evaluare psihosocială a personalității, iar în caz de absență a acestuia, va înainta o cerere pentru întocmirea unui asemenea demers. Referatul presentențial este obligatoriu în cadrul cauzelor penale în care, în calitate de persoană acuzată este un copil.

8.2.4 Referatul presentențial este un document scris, cu caracter consultativ și de orientare.

8.2.5 Avocatul trebuie să folosească referatul presentențial în mod activ în cadrul apărării beneficiarului/clientului. Dacă este necesar, avocatul va solicita audierea ofițerului de probațiune. În mod similar, avocatul este încurajat să discute cu consilierul de probațiune pentru a afla sau clarifica momente suplimentare necesare pentru activitatea de apărare. De exemplu, avocatul ar putea clarifica temeiurile recomandărilor făcute de consilierul de probațiune, momentele pe care consilierul a considerat să nu le includă în referat etc.

8.2.6 Avocatul va putea cere de la consilierul de probațiune informații despre nivelul de instruire școlară, comportamentul, mediul familial, cercul de prieteni și despre factorii care influențează sau pot influența conduita generală a beneficiarului/clientului.

8.2.7 În general avocatul trebuie să coopereze cu serviciul de probațiune și ar trebui să instruceze și beneficiarul/clientul să facă același lucru, cu excepția cazurilor puțin probabile când o astfel de cooperare ar putea să fie incompatibilă cu protecția intereselor legitime ale beneficiarului/clientului.

Capitolul 9.

RECOMANDĂRI CU PRIVIRE LA ȚINEREA DOSARULUI ÎN APĂRARE

9.1. Dosarul în apărare conține atât documente procesuale, cât și notițele personale referitoare la discuțiile purtate pe cauze, evoluția strategiei de apărare și orice altă informație relevantă apărării beneficiarului/clientului.

9.2. Materialele dosarului în apărare conțin informații cu privire la următoarele aspecte ce țin de asistența acordată de avocat beneficiarului/clientului respectiv:

- *informații despre consultarea beneficiarului/clientului,*
- *notițele avocatului despre apărarea exercitată,*
- *copii ale materialelor din dosarul penal,*
- *copii ale actelor întocmite de avocat,*
- *copii ori informații cu referire la probele apărării,*
- *instrucțiunile clientului, dacă există,*
- *contabilizarea lucrului efectuat și actul de predare primire a serviciilor de asistență juridică, iar în cazul acordării asistenței juridice garantate de stat raportul avocatului privind acordarea asistenței juridice calificate și sau de urgență.*

9.3. *Informații despre consultarea beneficiarului/clientului.* Se recomandă avocaților să noteze în scris aspectele principale ce țin de discuțiile cu beneficiarul/clientul, cum ar fi explicarea strategiei de apărare, recomandări pentru anumite măsuri procesuale, întrebările adresate de beneficiar/client, întrebările adresate de avocat beneficiarului/clientului, recunoașterea sau nerecunoașterea vinovăției, posibilitatea încheierii acordului de împăcare etc.

9.4 Notițele în scris sunt necesare în a asigura înțelegerea deplină de către beneficiar/client a strategiei de apărare, precum și pentru a ajuta avocatul să-și mențină coerența pe parcursul cauzei. De asemenea, notițele în scris ale avocatului pot servi drept probă pentru avocat în cazul unei eventuale acțiuni de re-credință din partea beneficiarului/clientului. Astfel, avocatul va include în dosar informația despre volumul, durata, periodicitatea consultațiilor oferite beneficiarului/clientului, inclusiv sumarul acestora sau notițele esențiale cu privire la consultația oferită.

9.5. *Notițele avocatului despre apărarea exercitată.* Acestea conțin informații despre planificarea apărării și strategia de apărare promovată de avocat în cadrul cauzei respective. Este recomandabil ca

înainte de fiecare acțiune cu participarea beneficiarului/clientului la urmărire penală ori în instanța de judecată avocatul să se pregătească minuțios, inclusiv să-și pregătească întrebările în scris față de clientul său și față de alți participanți la proces. De asemenea, acestea pot conține sumarul discuțiilor efectuate cu orice persoane în vederea colectării probelor și reprezentării clientului.

9.6. *Copii ale materialelor din dosarul penal.* Poate fi copiat/fotografiat întregul dosar penal, fapt care îmbunătățește calitatea lucrului avocatului în special lucrul cu probele acuzării, analiza acestora și aducerea contraargumentelor în instanță.

9.7. În mod obligatoriu, copiile următoarelor materiale din dosarul penal trebuie incluse în dosarul de apărare: copii de pe hotărârile care se referă la drepturile și interesele persoanei pe care o apără și alte hotărâri și acte din dosar ce se referă la momentele principale de desfășurare a cauzei penale, cum ar fi spre exemplu: copia ordonanței de pornire a procesului penal, copia ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuț, copia procesului verbal de reținere, ordonanța ori încheierea privind aplicarea măsurii preventive față de client, ordonanța de punere sub învinuire, ordonanțe de numire a expertizei, rapoarte de expertiză, etc.; copii ale proceselor verbale ale acțiunilor de urmărire penală efectuate cu participarea beneficiarului/clientului.

9.8. *Copii ale actelor întocmite de avocat* (plângeri, obiecții, cereri, apeluri recursuri, demersuri, referințe, susțineri verbale etc.) urmează a fi anexate obligatoriu la dosar.

9.9. *Copii ori informații cu referire la probele apărării*, inclusiv ale materialelor ce caracterizează pozitiv personalitatea beneficiarului/clientului, dacă există, se recomandă a fi anexate la dosar.

9.10. *Contabilizarea lucrului efectuat și actul de predare primire a serviciilor de asistență juridică.* Se recomandă ca dosarul să includă informația cu privire la volumul orelor utilizate de avocat pentru asistența oferită clientului și actul de predare primire. De asemenea, avocatul poate elabora un chestionar model pentru a fi completat de client la finisarea acordării asistenței juridice, în vederea colectării opiniilor clientului despre calitatea prestației avocatului. Acestea ulterior ar putea ajuta avocatul să-și îmbunătățească activitatea.

9.11. Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat va păstra în dosarul în apărare un exemplar al raportului de acordare a asistenței juridice calificate sau a celei de urgență.

9.12. Se recomandă ca fiecare dosar în apărare să fie structurat în conformitate cu ordinea cronologică de îndeplinire a acțiunilor sau întocmire a actelor incluse în dosar sau clasificarea materialelor după tipul

acestora (spre exemplu probe, acte procesuale și copii ale materialelor din dosarul penal, plângeri și contestații ale avocatului etc.). Dosarul urmează să conțină un borderou de enumerarea a actelor din dosar (conținutul dosarului). Dosarul poate fi ținut în formă electronică sau fizică, la discreția avocatului, dar să fie posibil de prezentat la necesitate dosarul structurat.

9.13. După finisarea cauzei, dosarul în apărare se păstrează în arhiva cabinetului sau biroului, conform legislației în vigoare.

9.14. Pentru avocații care acordă asistență juridică garantată de stat ținerea dosarului în apărare pentru fiecare cauză este absolut obligatorie. Modelul dosarului în apărare este aprobat de Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat.

9.15. Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat mai are obligația de a ține registrul serviciilor acordate în care se înscriu: datele de identificare a persoanei care solicită asistență juridică, acțiunile procesuale efectuate, indicându-se data, locul, părțile, alte informații relevante, numărul de ore în care s-au efectuat acțiunile, alte mențiuni importante. Avocatul este obligat să înscrie în registru toate acțiunile în cel mult 3 zile lucrătoare de la efectuarea lor. Forma registrului și durata păstrării informației sunt stabilite de Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat.